

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra české literatury

EMA DESTINNOVÁ A JEJÍ LITERÁRNÍ TVORBA
EMMY DESTINN AND HER BOOKS

Vedoucí bakalářské práce: Prof. PhDr. Dagmar Mocná, Csc.

Autorka bakalářské práce: Martina Masaříková

Praha 9, Litvínovská 589

Český jazyk a literatura - biologie

Prezenční

Rok dokončení bakalářské práce: 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze bakalářské práce je identická s její tištěnou podobou.

Praha

1.6.2010

Obsah

1	ÚVOD.....	4
2	ŽIVOT EMY DESTINNOVÉ.....	5
2.1	DĚTSTVÍ	5
2.2	ZAČÁTKY.....	7
2.3	LÉTA SLÁVY	8
2.4	SVĚTOZNÁMÁ PĚVKYNĚ	10
2.5	ZA SVĚTOVÉ VÁLKY	13
2.6	PO VÁLCE	14
3	LITERÁRNÍ ČINNOST.....	15
4	HLEDÁNÍ PRAMENŮ LITERÁRNÍ ČINNOSTI EMY DESTINNOVÉ	17
5	ROMÁNOVÁ KRONIKA VE STÍNU MODRÉ RŮŽE	18
5.1	VE STÍNU MODRÉ RŮŽE I (Z NEPRÁVĚHO SEMENE).....	20
5.2	KVĚT BLÍNU (DRUHÝ DÍL).....	21
5.3	ROZVRAT (TŘETÍ DÍL)	21
5.4	SHRNUTÍ.....	22
5.5	POSTAVY	22
6	ROZBOR ROMÁNOVÉ KRONIKY VE STÍNU MODRÉ RŮŽE	24
7	SOUHRNNÁ CHARAKTERISTIKA ROMÁNOVÉ KRONIKY VE STÍNU MODRÉ RŮŽE.....	26
8	KRITICKÝ OHLAS ROMÁNOVÉ KRONIKY ZA AUTORČINA ŽIVOTA....	26
8.1	SHRNUTÍ.....	28
9	DALŠÍ DÍLA EMY DESTINNOVÉ	29
9.1	DIVADELNÍ ROMÁN - PAN DOKTOR CASANOVA	29
9.1.1	<i>Charakteristika díla.....</i>	<i>30</i>
9.1.2	<i>Shrnutí .....</i>	<i>31</i>
9.2	CHARAKTERISTIKA POVÍDEK EMY DESTINNOVÉ	32
9.3	POVÍDKA STROMY ZRAZENÉ LÁSKY	32
9.3.1	<i>Děj .....</i>	<i>32</i>
9.3.2	<i>Charakteristika díla.....</i>	<i>33</i>
9.4	POVÍDKA MLADÁ PANÍ STARÁ	36
9.4.1	<i>Děj .....</i>	<i>36</i>
9.4.2	<i>Rozbor povídky.....</i>	<i>37</i>
9.5	POROVNÁNÍ POVÍDEK EMY DESTINNOVÉ.....	37
10	SOUHRNNÁ CHARAKTERISTIKA PROZAICKÉ TVORBY EMY DESTINNOVÉ.....	38
11	ZÁVĚR	39
12	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
13	RESUMÉ.....	42
14	SUMMARY.....	43
15	KLÍČOVÁ SLOVA	44

1 Úvod

V září roku 2001 jsem navštívila barokní zámek Stráž nad Nežárkou s pamětní síní naší nejznámější operní pěvkyně 1.pol. 20. století, Emy Destinové.

Emu Destinovou tento půvabný zámeček na jihovýchodě Čech okouznil již roku 1908, získala jej však až v roce 1914. Zde komponovala písně, napsala divadelní hry *Tuně* a *Kruh měsíců*, a také zde vytvořila své nejrozsáhlejší literární dílo, čtyřsvazkovou románovou kroniku *Ve stínu modré růže*. V této bakalářské práci jsem se soustředila pouze na prozaickou tvorbu této nevšední umělkyně a zejména na tuto románovou kroniku, jelikož se jedná o nejvýznamnější dílo této autorky.

Osobnost Emy Destinové mne velmi zaujala nejen svým významem v oblasti kulturní, ale také nevšedním osudem. Tato pěvkyně se stala jednou z nejvýznamnějších osobností své doby. Ztvárnila mnoho světoznámých operních postav, např. roku 1908 se po Carusově boku představila v roli Aidy v Metropolitní opeře v New Yorku, vystupovala v berlínské Dvorní opeře i v londýnské Královské opeře Covent Garden a za svůj úžasný pěvecký výkon získala mnohá ocenění. Nezapomínala však ani na svou vlast, pořádajíc mnoho koncertů po Čechách a Moravě.

Hrdě se hlásila ke svému češství, její vídeňský koncert pro tamní českou menšinu na jaře roku 1918 přerostl ve vlasteneckou manifestaci. Podobně byla chápána i její vystoupení doma, když zařadila na program píseň *Kde domov můj* nebo *Libušino proroctví*.

Ema Destinová pobývala na svém zámku ve Stráži nad Nežárkou až do své smrti roku 1930. Památka na tuto výjimečnou osobnost však žije dodnes.

2 Život Emy Destinové

2.1 Dětství

Ema Destinová pocházela z velmi zámožné rodiny. Dědeček Jan Kittl, původně sladovnický tovaryš, přišel do Prahy z venkova a byl přijat ve velkém pivovaru U Rajknechtů. Oženil se s Kateřinou, rozenou Šedivou, a pronajal si nevelký hostinec U Zpěváčků, který dobře prosperoval. Díky své obchodní zdatnosti získal ohromný majetek, stal se majitelem několika pivovarů, mnoha činžovních domů v Praze a stavebních parcel. Mezi lidmi vyprávělo, že v jednom z domů, které koupil, objevil poklad.

Jejich syn Emanuel Kittl (1845 - 1911) od něho převzal lihovar, několik pivovarů, třiatdvacet domů a mnoho parcel. Pustil se tedy do těžby stříbra a antimonu u Sedlčan, avšak v tomto podnikání neuspěl. Ze svých peněz podporoval mladé malíře, literáty a další umělce, mezi nimi i Václava Brožíka.

S Janem Nerudou se vypravil na Blízký východ a do Svaté země. Zasloužil se tak o vznik Nerudovy knihy *Obrazy z ciziny*, v níž je uvedeno toto věnování: „Emanuelu Kittlovi, věrnému příteli a druhu na cestách.“

Kittl byl nadšeným vlastencem a dával na svůj náklad tisknout české vlastenecké časopisy, z nichž některé vydával i ve francouzském překladu. Byly to *Hudební listy*, *Všeslovanský časopis pedagogický* aj.

Oženil se s Jindřiškou Šrutovou (1849 - 1897), dcerou hospodářského správce průhonického panství. Její matka ovdověla a přestěhovala se do Prahy s oběma dcerami, Jindřiškou a Marií. Emanuela velmi potěšilo, když u své manželky zjistil pěvecké nadání. Proto také začala studovat zpěv Pivodově škole v Praze. Zakrátko odjeli novomanželé Kittlovi na svatební cestu do Itálie a Francie. V Itálii paní Kittlová navštěvovala lekce zpěvu u věhlasného profesora Lampertiho v Miláně. Po čase v lekcích pokračovala u profesora Wartela v Paříži. Zde také vystoupila v několika operních představeních, neboť byla do roku 1875 po dvě sezóny členkou pařížské opery. Uměleckou dráhu však opustila, aby se mohla věnovat svým dětem.

Ema se narodila jako první dítě manželů Kittlových 26. února 1878 v Kateřinské ulici číslo 5. V matrice farního úřadu U sv. Štěpána je zapsána jako Emílie Václavka Jindřiška Paulina. Jméno Emílie dostala po otci, Jindřiška po matce, Václavka po kmotru Václavu Šrutovi, pokladníku Národního divadla, a Paulina po kmotře Pavlíně Homolové.

Ema měla čtyři sourozence: bratry Emanuela, Viktora, Antonína a sestru Jindřišku.

Její otec přijal s nadšením zprávu, že je hudebně nadaná a neváhal svěřit pětiletou dívku armádnímu kapelníkovi Rudolfovi Nechvílemu, aby ji učil hře na housle. Ema byla

přes svůj talent neukázněnou žačkou a učení ji příliš nebavilo. Přesto se podřídila otcovu přání a hudbě se věnovala.

Jako osmiletá v Kamýku nad Vltavou poprvé veřejně vystoupila a na housle zahrála lidové písně a po velkém úspěchu přidala svou nejmilejší píseň *Kde domov můj*. Až do svých třinácti let žila Ema v Milešově u Příbrami, kde otec roku 1871 koupil doly na antimon, smíšený se zlatem. Nemáme mnoho zpráv ani o jejích prvních letech v Praze. Ve vlastivědné knížce Josefa Kytky *Milevsko a jeho kraj* čteme, že od čtrnácti let bydlela v Praze v německém penzionátě v Konviktské ulici, kde se zdokonalovala v němčině, hře na klavír a na housle. Tehdy již Kittlova rodina bydlela v domě *U božího požehnání* na okraji Vinohrad, kde se její otec obklopoval umělci a významnými osobnostmi. Zvídavá Ema zde získala svůj široký kulturní rozhled.

Později se stala Ema žačkou profesora pražské konzervatoře Ferdinanda Lachnera, který ji prý dovedl ve hře na housle až téměř k virtuóznímu stupni. Posléze je vyměnila za klavír. Její otec požádal dr. Ludevíta Procházku, aby přezkoušel tehdy ještě dětský hlas malé Emy. Zkušeného hudebníka její zpěv zaujal a předpověděl jí jako zpěvačce skvělou budoucnost. V roce 1892 se stala žákyní proslulých pedagogů operního zpěvu, manželů Thomase a Marie Loewe-Destinnových, kteří působili v Praze.

Marie Loewe -Destinnová, rozená von Dreger (1846-1921), byla typickou pěvkyní starých, vážných oper italského stylu, které kladly hlavní důraz na krásu a pěvecké mistrovství interpretova hlasu. Slavila velké úspěchy jako Selika v Meyerbeerově *Afričance*, s níž sjezdila celou Evropu. Zpívala ji dvěstětřiačtyřicetkrát. Tato opera o pěti dějstvích se odehrává v Portugalsku a v Africe na konci 15.století, v době zámořských objevitelských cest. Autor na tomto díle pracoval deset let. Opera byla uvedena až rok po jeho smrti.

Marie se však neuzavírala ani novým operním směrům (Richard Wagner a Peter Cornelius). Studovala zpěv v Itálii u maestra Mezzocattiho, kterému bylo sedmdesát pět let, když ji začal vyučovat. Mimo Emy její školu proslavila i pěvkyně Růžena Maturová.

Pan Thomas Loewe (1844-1919) sám nezpíval, ale měl dokonalé znalosti o hlase a pěvecké literatuře. Dlouho úspěšně působil jako korepetitor u předních německých scén a ve Vídeňské opeře.

Paní Destinnová měla ke svým žačkám téměř mateřský vztah. S temperamentní Emou nebyly začátky jednoduché, ale manželé si ji získali svou trpělivostí a vlídností. Emu měli ze všech žáků nejraději a paní Destinnová ji nazývala svým dítětem.

Otec ji dal také zapsat do dramatické školy Národního divadla a Ema měla štěstí, že se jí ujala paní Otýlie Sklenářová - Malá (1844-1912), někdejší první dáma činohry, která se věnovala pedagogice. Jí a mladší Haně Kvapilové patřil primát v činoherním souboru.

Byla jednou z největších dramatických umělkyní, jakou kdy naše divadlo mělo. Původem vídeňská Češka, žačka Elišky Peškové, se vypracovala již v začátcích tak, že její vstup na jeviště 3. května 1863 v Schillerově Panně Orleánské měl téměř historický význam a byl ještě dlouho největší pražskou senzací. „Tak ještě ústa ženská na českém jevišti nepromluvila!“ napsal Vítězslav Hálek. Jednou z jejích žákyň byla i Růžena Nasková.

Ema měla mimořádný jevištní talent a kdyby se neuplatnila v opeře, mohla to být jedna z nejlepších hereček činohry.

V roce 1909 byly paní Otýlie Sklenářová - Malá a v té době již věhlasná pěvkyně Ema Destinnová jmenovány čestnými členkami Národního divadla.

Mládí Emy Kittlové hýřilo mnoha vlohami a je nespornou zásluhou jejích učitelů, že svou žačku přivedli na cestu jediné správnou - ke kariéře světové pěvkyně. Ema se zajímala navíc ještě o malířství, sochařství, hrála na kytaru, citeru, mandolínu a dokonce i na tahací harmoniku. Slávu a úspěchy musela dlouho vybojovávat a ke konečnému úspěchu jí dopomohla velká míra trpělivosti, úsilí, námahy, kázně i odvahy a to nejen její, ale také jejích učitelů.

2.2 Začátky

V srpnu 1897 se jako Carmen představila řediteli Národního divadla Františku Adolfu Šubertovi. Zklamal ji už počátek této nešťastné zkoušky. Nejdříve ji nechali dosti dlouho čekat a projevíli nezájem už tím, že před ní vyzkoušeli pětadvacet budoucích choristek. Když ji konečně předvolali, byla překvapena, že má zpívat ve sborovém sále a nikoli na jevišti, jak doufala. Zpívala dvě árie z Carmen. Vedle ředitele a Emina otce byli přítomni kapelníci Mořic Anger a Adolf Čech, který ji doprovázel na klavír. Ředitel Šubert se choval přesto velmi upjatě. Když dozpívala, řekl jí aby se při zpívání tolik nerozčilovala a brala raději studené koupele. Divadelní agent pan von Selar jí zprostředkoval zkoušku před ředitelem drážďanské opery von Schuchem. Zpívala mu nejdříve soukromě velkou árii z Trubadúra, a pak před komisí v opeře, kde předvedla Paminu z Kouzelné flétny a Alžbětu z Tannhausera, a byla prozatím přijata s výhradou konečné audice s orchestrem. Odkládali tento výstup dvacet osm dnů. Asi za měsíc ji povolali na zkoušku s orchestrem. Protože není svědků této události, nevíme, proč dopadla negativně. Popřeli kvalitu hlasu, jehož krásu přece nemohli nepoznat a tvrdili, že není muzikální - ačkoli tuto vlastnost později prokázala v Berlíně přímo mistrovsky. Však ani tato křivda ji nezlomila. Když se vracela, setkala se v Karlových Varech s tamním regenschorim Janetschem a uposlechla jeho rady, aby druhého dne zazpívala několika pánům z Vídně, kteří jsou náhodou v lázních přítomni. Mezi nimi byl vlivný kritik Eduard Hanslick, pianista Emil Sauer a jiní. Ale v den

smluvené schůzky bylo takové horko, že nikdo z pozvaných nepřišel. Ema, velmi rozmrzena, odjela do Berlína. Nejdříve se obrátila na ředitele Hofpauera, který vedl Theater des Westens. Po zkoušce jí zmíněný muž sdělil, že sice on hudbě nerozumí, ale tihle páni mu prý říkají, že nemá hlas a sám vidí, jak je ošklivá, tak co tedy u divadla chce? To byl tedy během krátké doby třetí neúspěch a v této nešťastné době 30. října 1897 jí zemřela také matka. Když už byla v Berlíně, tak se obrátila přímo na Dvorní operu. Ovšem ani zde přijetí nebylo snadné. Čekala dvě a půl hodiny na komisi, ale pak zazpívala a zkouška dopadla jednoznačně v její prospěch. V této době si také zvolila příjmení po své milované učitelce. Telegraficky si vyžádala její souhlas a přišla kladná odpověď. Tak se zrodila Ema Destinová.

2.3 Léta slávy

Ani v Berlíně však nebyly zpočátku podmínky příznivější, než v Drážďanech. Opět u ní propukl stesk po domově a Thomas Loew měl co dělat, aby ji svými zázračně povzbuzujícími dopisy opět postavil na nohy. Členky souboru v ní spatřovaly sokyni a ředitel jí také nebyl nakloněn. Není pochyb o tom, že by ji propustil, kdyby nad ní nedržel ochrannou ruku hrabě Hochberg, intendant opery, který jí v těžkých začátcích účinně pomáhal radou i skutkem. Pečlivě se připravovala na debut, ale nesnáz jí působila volba role, v níž by prvně vystoupila. Nakonec se rozhodla pro Santuzzu v Mascagniho Sedláku kavalírovi (opera o jednom dějství)¹.

S touto volbou souhlasil i Thomas Loewe. Nakonec jí pomohla náhoda. Jistá zpěvačka onemocněla a bylo třeba zaskoku právě v této roli. Devatenáctého června 1898 Ema poprvé vkročila na scénu Dvorní opery. Kritiky, které se objevily v tisku, jednoznačně říkají, že šlo o výkon zcela mimořádných kvalit. Ani císař Vilém II. se nerozpakoval a 10. září 1898 ji potvrdil jako první sopranistku dramatického oboru Dvorní opery.

Vedení opery jí svěřilo dvě velké úlohy: Carmen a Valentinu v Hugenotech, opeře o pěti dějstvích².

Obě zmíněné role předvedla tak jedinečně, že se rázem zařadila mezi první pěvkyně souboru. Znalci obdivovali její výkony právě tak jako zpěv Karla Buriana, který s ní

---

¹ Děj opery: Odehrává se v malé sicilské vsi. Turiddu je mladý muž, který se před odchodem na vojnu zasnoubil s lehkomyšlnou Lolou. Lola se však zatím provdala za sedláka Alfia a Turiddu se po svém návratu oženil s něžnou Santuzzou. Lola se však ani po svém sňatku nechce vzdát bývalého milence, jenž znovu propadá jejímu kouzlu. Ubohá Santuzza požádá o pomoc nejdříve Turiddovu matku, potom i svého manžela. Je však odmítnuta a ze zoufalství prozradí Alfiovi, že je mu jeho žena Lola nevěrná. Alfio vyzve Turiddu na souboj, v němž je manžel Santuzzy zabit.

² Děj opery: Valentina je katolická šlechtice, která miluje protestanta a hynie dýkou svého katolického otce.

vystoupil v roli Dona José v Carmen a Viléma v Mignon³. (Ani tohoto velkého pěvce nepřijali v Národním divadle v Praze. Poukazovali na to, že se při vyšších tónech červená. V tomto roce také vystoupila ve Wagnerově Tannhauserovi⁴.)

O rok později, v prosinci 1899, zpívala roli Agáty ve Weberově Čarostřelci. Všechny role zahrála bez nejmenších režijních rad, takřka bez přípravy, a horlivě zastupovala své kolegyně, vždy když bylo třeba. Také vystoupila jako Irma v Auberově Zedníku a zámečnickovi, poté jako Alienor v le Bornově Mudarovi. I zde získala neomezenou chválu kritiky. Mezi nejznámější pěvkyně v Berlíně se zařadila rolí Mignon od Thomase. Získala chválu i za Martu v Kienzlově Evangelistovi.

O prázdninách se vracela do Prahy, kde se o jejích úspěších v Berlíně již vědělo. V roce 1898 ředitel Šubert projevil přání pozvat Destinnovou na zkoušku, ale tentokrát odmítla ona. Praha poprvé slyšela Emu na koncertě v Rudolfinu v roce 1900. I zdejší kritici chválili její nádherný jadrný soprán, který zněl zejména ve výších velmi lehce. Obdivovali kromě jejího zpěvu i pěkný vzhled a její vlastenectví.

Od té doby vystupovala v Praze každým rokem na pohostinných představeních v Národním divadle. Zde ztvárnila role Carmen, Mignon a Mařenky v Prodané nevěstě.

Měla zde ještě zpívat Luisu od Charpentiera⁵, ale musela tuto roli ze zdravotních důvodů odřít, i když bylo divadlo vyprodané. Kvůli této situaci došlo k neshodě s ředitelem a Destinnová pak zpívala v Praze až v roce 1908 (nevystupovala v Národním divadle od roku 1903). Pražané ji obdivovali a byli hrdí na to, že vystupuje v zahraničí jako uvědomělá vlastenka. Dalším důvodem, že nevystupovala ve své vlasti v letech 1903 až

---

³ Děj opery Mignon: Je to opera o třech dějstvích podle Goethova románu o Vilému Meisterovi. Je to příběh děvčete vyrůstajícího mezi cikány. Z jejich rukou ji vykoupí student z Vídně, Vilém Meister. Když se přesvědčí o její lásce, odjíždějí spolu s potulným pěvcem Lotariem, který po světě hledá svou ztracenou dceru, do Itálie. Nakonec vyjde najevo, že Lotario je vlastně hrabě Cipriani a Mignon jeho ztracená dcera.

⁴ Děj opery Tannhauser: Je to romantická opera o třech dějstvích, která čerpá námět z německého středověku. Pěvec Tannhauser odmítá lásku Venuše a navrací se na Wartburg, kde po něm teskní něžná dívka Alžběta. Zde v síni pěvců se koná soutěž, v níž účastníci mají zpěvem vyjádřit podstatu lásky. Tannhauser odporuje jejich názorům na ctnostnou lásku a prohlašuje, že podstatou lásky je vášeň, jak ji poznal ve sluzi Venušíně. Alžběta i ostatní jsou rozhořčeni a doporučují mu pout' do Říma, aby mu byly odpuštěny jeho hříchy. On souhlasí, ale papež mu odpuštění odmítne, dokud se mu hůl v ruce nezazelená. Po návratu Tannhauser zjišťuje, že Alžběta zemřela žalem nad jeho odsouzením a on také umírá s prosbou: „svatá Alžběto, pros za mě.“ Na znamení, že mu bylo odpuštěno, zní zpěv poutníků o zázraku: „hůl v ruce papežově se zazelenala“.

⁵ Děj opery Luisa: Je to dílo o čtyřech jednáních, odehrávající se v Paříži. Pojednává o lásce chudší dívky Luisy a básníka Juliána. Její rodiče sňatku brání, dívka však dává nakonec přednost své lásce a odchází mezi bohému.

1908, bylo trestné opatření berlínské Dvorní opery za to, že si dovolila negativně kritizovat představení Smetanova Dalibora v Theater des Westens v Drážďanech a tuto kritiku uveřejnila v Praze. Proto v r. 1904 a 1905 zpívala pouze v karlínském kostele. V cizině však působila dál jako nejlepší pěvkyně současnosti.

2.4 Světznámá pěvkyně

V Berlíně dostala další role: Charpentierovu Luisu, Straussovou Diemut v Ohni zmaru, Elsbeth v Leoncavallově Berlínském Rolandovi. Pod vedením dirigenta Dvorní opery dr. Mucka nastudovala mnoho dalších postav, např. Sentu v Bludném Holand'anovi, Paminu v Kouzelné flétně, Alici z Meyerbeerova Roberta d'ábla⁶, donnu Annu v Donu Giovannim, Euryantu⁷, Aidu, Wagnerovu Elsu a hraběnku z Figarovy svatby .

Pohostinská vystoupení ji vedla do Frankfurtu, Lipska, Bayreuthu ve Wagnerově divadle a Darmstadtu, kde sklídila velký úspěch. Významnou událostí berlínského působení bylo její jmenování pruskou dvorní komorní pěvkyní při dvoře Viléma II. v červenci 1908. Zasloužila by si možná i víc, neboť ve Dvorní opeře za deset sezón nastudovala 43 rolí a zpívala 706 úspěšných představení. Vystupování v Berlíně pro ni znamenalo další světový triumf, když zpívala Straussovou Salome. Při setkání v opeře ji Richard Strauss sdělil, že Salome byla komponována pro ni a požádal ji, aby roli vytvořila. Berlínská premiéra této opery se konala 5. prosince 1906. Destinnová zde sklídila jeden z

---

⁶ Děj opery Robert d'ábel: Je to romantická opera o pěti dějstvích, odehrávající se v normanské době 13. století na Sicílii. Vystupují zde dva páry: šlechtična Isabella s normanským rytířem Robertem a dívka Alice s mladým sedlákem Raimbaudem. Robert je v moci pekelného ducha Bertrama, který mu stále brání ve sňatku s Isabellou. Nakonec jej zachrání Alice přečtením testamentu napsaném jeho nedávno zemřelou matkou, která ho varuje před Bertramem, který usiluje o jeho zkázu. Právě o půlnoci se Robert vymaňuje z d'áblovy moci a Bertram se propadá do pekel. V závěrečném obraze se slaví dvojí svatba Isabelly s Robertem a Alice s Raimbaudem.

⁷ Děj opery Euryanta od Webera: Je to opera o třech dějstvích, odehrávající se v královských zámcích Prémery a Neversu kolem roku 1110. Je to příběh spravedlivé Euryanty, která přes intriky závistivého Lysiarta a zlé Eglantiny nachází spravedlnost. Lysiart se vsází s Adolarem, že pokud se mu podaří svést Adolarovu nevěstu Euryantu, propadne v jeho prospěch celé Adolarovo jmění. Lstivá Eglantina získá tajemný prsten, kterým Lysiart podvodně prokáže Euryantinu nevěru. Adolar odchází s Euryantou do lesa, aby ji tam potrestal smrtí. V lese si Euryanta všimne hada, který ho chce napadnout a vrhne se vlastním tělem mezi hada a Adolara, jemuž se podaří zvíře zabít. Adolar nedokáže dívku potrestat, ale nechává ji v pustém lese, kde ji najde král s loveckou družinou a dozvídá se od ní, že Eglantina s Lysiartem jsou vlastně příčinou všeho zla. Král vydává Euryantu za mrtvou a Eglantina ve svém triumfu pyšně prozradí své úklady. Za to ji Lysiart probodne a je odveden jako vrah. Euryanta s Adolarem se smíří.

největších úspěchů v její kariéře. Přesto ji ku velkému zklamání autora mnohokrát nezpívala, kvůli hlasové indispozici. Později tuto roli předvedla 6.května 1907 v divadle du Chatelet v Paříži. Byl pozván Richard Strauss, který měl provedení řídit. Emě Destinnové byl tentokrát partnerem náš Karel Burian. Oba čeští pěvci byli poctěni titulem L' officieur de l' instruction publique, Richard Strauss jmenován rytířem čestné legie. Na výslovnou žádost umělkyně bylo v tisku zřetelně uváděno, že Destinnová je Češka.

Jednou z posledních premiér Emy Destinnové před jejím odchodem z Berlína byl Smetanův Dalibor. Opera byla poprvé uvedena 10.října 1909 i přes odpor konzervativních berlínských listů. Nebyla to první česká opera, kterou prosadila v tomto prostředí. Již roku 1900 vystoupila v úloze Mařenky ze Smetanovy Prodané nevěsty.

Samostatnou kapitolu v jejím uměleckém životě tvořil Londýn, kde na scéně Královské opery Covent Garden debutovala 2. května 1904 v úloze Donny Anny v Mozartově opeře Don Giovanni. Na londýnském jevišti se také poprvé setkala se svým nejslavnějším pěveckým partnerem, Enricem Carusem. Skutečný vrchol její umělecké kariéry však představovalo její působení na nejprestižnější operní scéně světa, v newyorské Metropolitní opeře. Ještě před tím absolvovala cyklus pohostinských vystoupení v Národním divadle, která zahájila 8. ledna 1908 Aidou. Dále se představila jako Santuzza, Nedda v Leoncavalových Komediantech, Selica v Afričance a Milada ve Smetanově Daliborovi, kterou měla ze všech nejraději. Cyklus byl zakončen skutečně slavnostně: 7. února 1909 zpívala Mařenku ve Smetanově Prodané nevěstě a při této příležitosti jí bylo předáno jmenování čestnou členkou Národního divadla. Tohoto ocenění si velmi vážila, snad proto se v roce jejích třicátých narozenin uskutečnilo v Praze ještě dalších šest pohostinských vystoupení.

Od podzimu 1908 patřila již Metropolitní opeře v New Yorku. (Metropolitní opera o ni projevila zájem již v roce 1903, ale dala přednost berlínským závazkům. V roce 1908 došlo mezi ní a Berlínem k neshodám, proto také přijala americkou nabídku). Představila se zde po Carusově boku v roli Aidy 16. listopadu 1908, kde měla velký úspěch. Nevídaného ohlasu dosáhla v Americe Pucciniho opera Děvče ze zlatého Západu⁸ s Destinnovou a Carusem v hlavních úlohách, která měla světovou premiéru 10. prosince

---

⁸ Děj opery Děvče ze zlatého Západu: Děj se odehrává kolem roku 1849 v době, kdy měl kraj zlatokopů v Kalifornii ještě zcela divoký ráz: Minnie - děvče ze Západu se zamiluje do neznámého chlapce Dicka Johnsona, který jí při náhodném setkání věnuje větvičku jasmínu. Pak jej dlouhý čas nespátří. Jednou se náhle objeví v baru poblíž dolů, kde Minnie pracuje jako barmanka a milostná idyla se zamotá žárlivostí šerifa. Ten se pomstí a řekne dívce, že její milenec je bandita, kterého vládní policie zuřivě hledá, neboť zraněn uprchl a dosud se jej nepodařilo polapit. Ale Minnie jej miluje, vyhne se nástrahám šerifa, v kritické chvíli milence zachrání a odchází s ním daleko, cestou volnosti.

1910. (V roce 1912 byla tato opera uvedena i v La Scale). Skladatel tuto operu komponoval speciálně pro slavnou newyorskou dvojici Caruso a Destinnová. Získal od nich také předem příslib na účinkování v tomto díle. Nejčastější a nejoceňovanější rolí však zůstala Aida, v níž se zde představila čtyřicetkrát. Za osm sezón nastudovala v New Yorku dvacet jedna rolí a zpívala v 249 představeních. Kromě toho ovšem po skončení svých povinností v Metropolitní opeře pravidelně vystupovala i v londýnské Covent Garden, kde absolvovala dvanáct jarních sezón, v nichž se anglickému publiku představila v osmnácti rolích celkem dvěstědvacetpětkrát. New York dal Emě Destinnové poznat triumfální úspěchy, kterých se dostane málokterému umělci.

Nekonečné zkoušky, vyčerpávající operní představení, četné koncerty, hostování a zájezdy do Bostonu, Chicaga, Philadelphie a dalších měst, nahrávání pro gramofonové společnosti, řada vystoupení pro vlastenecké spolky a mnoho dalších povinností i aktivit, to vše patřilo k vrcholným létům její umělecké dráhy.

Metropolitní opera v New Yorku byla otevřena roku 1883 jako nesubvencovaná scéna. Na pohled to byl obyčejný dům, ale v hledišti bylo 3300 sedadel. Opera zde postrádala kulturní zázemí. Aby se zvětšila návštěvnost, byli sem za vysoké honoráře zváni známí zpěváci z Evropy, zejména z Itálie, a byl vybírán repertoár s líbivými melodiemi a drastickými ději. Aby se Metropolitní opera při velkých gázích sólistů udržela a ještě vydělávala, musela stanovit značně vysoké vstupné a využívat souboru ke stálým zájezdům, neboť každý den hrát nemohla, protože by nesehnala tolik diváků. Soubor tedy v určité dny pravidelně hrál v Chicagu, Baltimore, Philadelphii a podnikal časté zájezdy do Montrealu, Bostonu, Cincinnati, Washingtonu, Clevelandu a jinam. Velké vzdálenosti mezi městy a mnohahodinová cesta vlakem působily Emě psychickou i fyzickou námahu a navíc ještě nový ředitel (původní ředitel Heinrich Conried, s nímž sepsala Destinnová smlouvu, byl slušný člověk) Giulio Gatti-Casazza se choval jako hrubián a pěvce považoval jen za pouhé zaměstnance, nikoli za umělce. Přesto dosahovala vynikajících úspěchů a s Gustavem Mahlerem prosadila na jeviště Metropolitní opery Prodanou nevěstu. Po premiéře 19. února 1909 se opakovala v pěti nedělích osmkrát.

Přestože působila za oceánem, Londýn byl pro Destinnovou stále významný. Měla zde velkou oblibu, o čemž svědčí korunovace Jiřího V. a jeho manželky Mary roku 1911, jíž se účastnila jako čestný host. Po obřadu jela v kočáře z Buckinghamského paláce do opery před královskou ekvipáží a sklízela cestou holdy davů spolu s královským párem. Vrcholem slavnosti se pak stal koncert, na němž Ema zpívala a byla jeho skutečnou ozdobou.

Její vrcholná kariéra trvala až do první světové války, kdy zpívala v Hamburku, Stockholmu, Budapešti, Bělehradě, Záhřebu, Bruselu a Vídni. Představení Libuše v září

1913 v Praze sklidilo velký úspěch. Na základě přání pěvkyně zpíval Přemysla její přítel Dinh Gilly (který jí při představení Děvčete ze zlatého Západu v Metropolitní opeře zachránil život při pádu z koně na jevišti).

2.5 Za světové války

Oslnivou pěveckou kariéru Emy Destinové přerušila - a jak se později ukázalo i ukončila - 1. světová válka. Její začátek ji zastihl ve Stráži nad Nežárkou, kterou si nedlouho před tím zvolila za svůj domov. Strávila zde divadelní prázdniny se svým partnerem, jímž byl kolega a přítel z Metropolitní opery, francouzský barytonista arabského původu Dinh Gilly.

Každé prázdniny trávila ve své vlasti na zámečcích, které si na léto pronajímala (Domousnici u Staré Boleslavi, Trnovou u Davle, Ouhrov u Golčova Jeníkova, Soutice u Vlašimi), ale nejvíce ji okouznil zámek ve Stráži nad Nežárkou, který Dinh Gilly zakoupil a později přepsal na ni. K zámku patřila hospodářská stavení, pivovar, lihovar, elektrárna, zahradnictví, lesy, několik rybníků a přikoupila ještě mlýn. Tento komplex byl velmi náročný na investice, které začaly být neúnosné i pro bohatou umělkyni. Strážská usedlost⁹ se nevyplácela ani podnikavějším lidem, proto často měnila majitele.

Ema byla horlivou vlastenkou, Čechy a venkov milovala, proto také chtěla být vlastní užitečná i v době války. Monarchii nesnášela. Své názory pronášela bez obav na veřejnosti. Ukončila sezónu v Metropolitní opeře 21. dubna 1916 oblíbenou Butterfly. 23. května překročila hranice v Podmoklech. Dále existují dvě verze přechodu Emy přes hranice. Pašovala prý dokumenty proti monarchii v podšívce kabátu a na zákrok německého císaře prý byla hlídána s tím, že může být kdykoli uvězněna. Podle druhé verze propašovala

---

⁹ První zmínky o zámku ve Stráži pocházejí ze 13. století. Tehdy tu sídlila vojenská stráž, která střežila obchodní cestu z Jindřichova Hradce do Třeboně a zároveň hranici s Rakouskem. Byl založen koncem 13. století příslušníky větve jihočeských Vítkovců, kteří ve znaku užívali modrou růži ve zlatém poli. Nejstarším známým majitelem původního hradu byl Sezima ze Stráže, přítel a stoupenec Závíše z Falkenštejna. Koncem 16. století hrad vyhořel a na jeho místě dal nový majitel Vilém z Rožmberka vystavět zámek. Ten připadl později jeho bratru Petru Vokovi, který jej prodal Adamovi z Hradce. Během několika staletí se ve vlastnictví zámku vystřídal mnoho majitelů (Slavatové, Šternberkové, Černínové). V r. 1811 koupil zámek baron Karel Ludvík Leonhardi. Poslední z rodu Leonhardů Adolf se stal politikem, byl okresním starostou v Jindřichově Hradci, poslancem Zemského sněmu v Praze a Říšské rady ve Vídni. Za manželku pojal služku strážského řídicího učitele Rozinu, kterou velmi miloval. Měli jednu dceru Ludvíku. Adolf Leonhardi se věnoval také duchovním záležitostem a byl členem několika esoterických společností (i v Paříži). V Českých Budějovicích založil martinistickou lóži U Modré hvězdy. Manželka zemřela, panství bylo chudé a baron měl co dělat, aby uživil sebe i dceru. Zemřel v roce 1908 ve věku 52 let. Jeho dcera zemřela v roce 1915. Zámek opět měnil majitele až ho koupila, spolu s panstvím Ema Destinová. Po její smrti připadl zámek jejímu manželovi Josefu Halsbachovi a ten ho v roce 1941 prodal pražskému staviteli Bedřichu Sirotkovi. V roce 1948 byl zámek zestátněn a byl využíván převážně na zdravotní a sociální účely. Po roce 1989 byl navrácen posledním majitelům. V roce 1992 vznikl v Jindřichově Hradci Klub Emy Destinové. Od roku 1997 je strážský zámek využit jako památník Emy Destinové.

zprávy pod poduškou své kočky, kterou s sebou vezla v kukani. Pokyn c. a k. policejního ředitelství ve Vídni, aby byla při přejezdu zadržena, se opozdil a celník Kout, který měl zařídit osobní prohlídku umělkyně, příslušnému nadřízenému toto opatření rozmluvil, neboť byl sám zapojen do odboje a měl zájem, aby prohlížena nebyla. Rozkaz došel až večer, kdy už pěvkyně byla mimo dosah a dokumenty byly již předány na místo určení. Kout byl prý za trest přeložen do Prahy. Destinnová o věci nemluvila, pomoc vlasti pokládala za samozřejmou. C. a k. policejní ředitelství ve Vídni ji však sledovalo. Nechávali si předkládat o ní zprávy, konali u ní domovní prohlídky a zabavili jí a její sekretářce Marii Martínkové (Anežce Mužikové) pasy, aby nemohly opustit zemi. Nemohla proto dodržet smlouvu na sedmdesát vystoupení s Metropolitní operou a Newyorskou filharmonií. Využila zatím čas zařizováním zámku (měla mnoho suvenýrů a knih) a částečně jej rekonstruovala. Pokoje nesly název podle sbírek, tedy napoleónský (velmi cenná sbírka, která po její smrti byla vrácena Francii), japonský, arabský, empírový, žlutý, Wertherův, hudební, místnost staročeská, měšťanská, selská, lovecký pokoj, hostinské pokoje a velmi rozsáhlá knihovna. Měla tam herbáře, cestopisy, pohádky, lékařská pojednání, práce zabývající se chiromantií, alchymií, astrologií, strašidly atd. Dokonce měla strašidelný pokoj s hororovými postavami (kostlivec atd).

Ema dlouhé hodiny vydržela rybařit a byla vášnivou lovkyní, ale zvěř spíše pozorovala.

Vystupovala také na koncertech opásána stuhou v národních barvách a budila tím obrovské nadšení. Libuše, kterou zpívala 22. prosince 1918 za přítomnosti prvního prezidenta byla velikou oslavou státní samostatnosti. T. G. Masaryk věnoval Emě vlastoručně podepsanou fotografii a navštívil ji také v jejím sídle. Další setkání nebylo v knihách zaznamenáno.

2.6 Po válce

Po válce se již mohla svobodně pohybovat, ale doba se velmi změnila a nepodařilo se jí už navázat dřívější styky se zahraničím. Do popředí se dostal film a jiné primadony, začalo se jezdit auty a dokonce létat. Také byly už jiné požadavky na krásu hlavních hrdinek. Hudebně dominoval jazz. Přesto získala možnost turné po Americe a mezi lety 1919 až 1921 navštívila Ameriku třikrát. Přinesla si z cest mnoho peněz, ale na provoz tak rozsáhlé usedlosti to nestačilo.

Čechy ji sice považovaly za vynikající umělkyni, ale vše se překotně měnilo. Zájem obyvatelstva se soustředil především na film, novou literaturu a výtvarnictví.

Od roku 1919 do března roku 1924 ještě občas zpívala v Národním divadle a na zájezdech. V letech 1926 až 1927 uskutečnila ještě dvacet koncertů v doprovodu Jindřicha

Jindřicha. To však temperamentní umělkyni, která ještě byla ve vynikající hlasové formě, nemohlo stačit. Přála si tajně, aby ji jmenovali profesorkou zpěvu na pražské konzervatoři, ale tehdejší administrativní správce jí to neumožnil (zaměstnával tam vlastní manželku). Rovněž úvahu o státní penzi nechali uhasnout.

V USA se dozvěděli o její tísní a nabídli jí profesuru zpěvu se sídlem na Floridě. Ema se však nechtěla vzdát domova a odmítla. Ještě Anglie od ní chtěla odkoupit za několik miliónů Romnyovu Venuši, ale měla ji příliš ráda a neprodala ji.

Naposled zkusila zpívat Libuši na vyšehradské skále, ale to se nesetkalo s velkým úspěchem. 17. prosince 1926 ji Anglie pozvala na turné po venkově. Do velkých divadel ji nevzali úmyslně.

Úlohu zde hrála lidská zloba a závist, že kdysi slavná a bohatá žena se nyní dostala do područí malých lidí.

Bohužel k velkému zklamání Janáčka nenastudovala Její pastorkyni. Začala roku 1929 ve Vysočanech soukromě učit, ale to ji příliš neuspokojilo.

Snad proto se v důsledku těchto neúspěchů neuváženě vrhla 19.září 1923 do manželství s mužem mladým a prostým. (Ona, která odmítla ruku Carusa, Mucka, Toscaniniho a Pucciniho). Mladý letec, nadporučík Josef Halsbach, byl zprvu sňatkem nadšen, ale pak se cítil příliš vázán starší ženou. Měl rád auta a letadla. Poslední Vánoce strávila Ema sama. 28. ledna 1930 ochrnula při ošetření krevního výronu do oční sítnice a po 20. hodině zemřela. Bylo jí padesát dva let.

Přestože v posledních letech jí vlast příliš nepomohla (snad chyběla dobrá vůle), byl jí vystrojen alespoň honosný pohřeb a její ostatky byly neseny kolem Národního divadla na Vyšehrad, kde byly uloženy na Slavíně.

3 Literární činnost

Ema Destiniová již od mládí psala verše, povídky i divadelní hry. Koncem roku 1896 byly na několika pražských scénách uvedeny inscenace tří jejích divadelních her: *U cíle*, *Dvojí hřích*, *Pod praporem umění*. Roku 1900 bylo uvedeno její drama *Nadarmo*.

Roku 1902 byla v Berlíně vydána její sbírka veršů v němčině, *Sturm und Ruhe*. Do češtiny ji přeložil Jan Králík, jenž je zároveň autorem doslovu k této sbírce, jíž pod názvem *Bouře a klid* vydal Klub Emy Destiniové roku 1995. Jedná se o první a jediný překlad tohoto díla.

V roce 1907 byl v Berlíně vydán cyklus básní Emy Destiniové, *Der galante Abbé*.

Její divadelní hra *Rahel* (v němčině) měla českou premiéru v roce 1908.

Román s autobiografickými prvky, *Pan doktor Casanova*, byl napsán rovněž německy – *Herr Doktor Casanova*. Byly objeveny dvě verze tohoto díla, první čítající 130 stran rukopisu (formát A5) a druhá, pozdější a rozsáhlejší, o 482 stranách. Obě verze se námětově shodují, avšak liší se koncepcí i výběrem osob, přestože hlavní postavy jsou v obou verzích totožné. Obě verze tohoto díla byly psány na počátku její pěvecké kariéry, tedy mezi lety 1898 a 1908. Do češtiny román přeložil Dr. Václav Šmejkal, jenž si pro svůj překlad zvolil delší verzi knihy. Toto dílo bylo vydáno roku 1988. V tomto vydání má román délku 183 tištěných stran formátu A5.

Od roku 1916 se věnovala literatuře nejintenzivněji. Byla to doba, kdy byla pro vlastenecký odboj internována na svém zámku ve Stráži nad Nežárkou - zde napsala rozsáhlou románovou kroniku *Ve stínu modré růže* (první díl vydán v roce 1924 a druhý a třetí díl vydán roku 1925), dramata *Kruh měsíců* a *Tůně* (1917) - jedná se o drama po vzoru klasické tragédie o třech dějstvích. Z důvodu velké obsáhlosti díla měla tato hra premiéru až o dvacet let později, roku 1928, ve Stráži nad Nežárkou, kde tuto hru nastudovala sama autorka se strážskými a jindřichohradeckými ochotníky. Repríza byla uvedena v srpnu 1929 v Jindřichově Hradci. Přestože referent jindřichohradeckého týdeníku hru pochválil, doporučil, aby byla napříště zkrácena, s čímž ovšem Destinová nesouhlasila a poukazovala na skutečnost, že krátké „věci“ neodpovídají její povaze, což napsala i Adolfu Wenigovi a dalším svým literárně činným přátelům.

Tato pěvkyně je dále autorkou básnické sbírky *Rábští mrtví a jejich epitafy*, jež skládala pro strážské občany, po jejichž osudech pátrala. Stráž a její okolí přejmenovala na Rábsko. Toto označení se objevuje i v románu *Ve stínu modré růže*, jenž se ve Stráži nad Nežárkou odehrává též. Ve Stráži rovněž tvořila verše, v nichž ironicky reagovala na život kolem sebe, tyto básně však zůstaly v rukopisné podobě, a dále zde napsala libreto s názvem *Nastolení Libušino*, podle něhož hudebník Rudolf Zamrzla zkomponoval operu s totožným názvem. Toto libreto bylo tiskem vydáno v Praze roku 1923.

Napsala i dvě povídky s milostnou tematikou, *Stromy zrazené lásky* a *Mladá paní stará*. Tyto dvě kratší prózy byly poprvé vydány až roku 1988 a z německého originálu je přeložil Dr. Václav Šmejkal. Ony dvě povídky byly knižně vydány společně s románem *Pan doktor Casanova* s úvodní studií Dr. Václava Holzknechta.

Ema Destinová po sobě zanechala rozsáhlé literární dílo, jež svědčí o tom, že pro ni láska k literatuře nebyla pouhým rozmarem, nýbrž že toto své poslání považovala za velmi důležité. Do cestovního pasu si nechala uvést profesi spisovatelky a přestože je její tvorba z velké části psána německy, ona sama tuto skutečnost nikdy nepovažovala jako zradu vůči svému vlastenectví a češtví, k němuž se hrdě hlásila i přes stálou hrozbu v podobě sankcí od rakouských úřadů.

Vyrůstala v českoněmeckém prostředí a němčinu považovala ve své tvorbě za stejně přirozenou jako češtinu. Do němčiny přeložila Zeyerovu pohádku *Radúz a Mahulena* i libreto Kovařovicových *Psohlavců*. Z němčiny přeložila 56 písní, z ruštiny 24 písní a 9 romancí, z francouzštiny Massenetovo drama *Maria Magdalena*, sama skládala písně a dělala korektury.

Své nejrozsáhlejší dílo, románovou kroniku *Ve stínu modré růže*, však napsala česky a tyto svazky jsou právě dokladem toho, že její čeština je velmi kultivovaná i vytříbená a že si tato autorka mohla dovolit literárně tvořit v obou jazycích, česky i německy, a to stejně kvalitně.

4 Hledání pramenů literární činnosti Emy Destinové

Děl Emy Destinové vyšlo tiskem velmi málo¹⁰.

Za autorčina života byla vydána pouze čtyřdílná románová kronika *Ve stínu modré růže* a dále jeden svazek jejích básní, zvaný *Sturm und Ruhe* (za autorčina života vyšlo pouze německy).

Románová kronika se dočkala za jejího života dvou vydání, třetí následovalo po autorčině smrti a poslední, čtvrté a nejnovější vydání, bylo iniciováno Klubem Emy Destinové pod vedením Františka Fůrbacha. Toto vydání je čtenářům nejdostupnější, jelikož svazky v době psaní této práce nebyly dosud rozebrány.

Soubor dvou povídek (*Stromy zrazené lásky, Mladá paní stará*) a autobiografického románu s názvem *Pan doktor Casanova* byl poprvé vydán až roku 1988. Jednalo se o překlad, původní německá verze nebyla nikdy vydána.

V divadelním oddělení Národního muzea v Praze se nachází značná část korespondence Emy Destinové a rukopisy jejích divadelních her *Pod praporem umění, Tůně a Rahel*. Avšak v době psaní této práce je archiv muzea uzavřen z důvodu stěhování. Možnost jeho zpřístupnění je otázkou několika let.

---

¹⁰ V národní knihovně v Praze (Klementinum) se nachází kromě hudebnin pouze dva exempláře básnické sbírky Bouře a klid a dále pak románová kronika *Ve stínu modré růže* a soubor *Pan doktor Casanova*.

V Městské knihovně v Praze se nachází pouze soubor *Pan doktor Casanova* a kronika *Ve stínu modré růže*.

Ve Vědecké knihovně v Olomouci je situace totožná se situací v Klementinu.

Shodně je na tom i Moravská zemská knihovna v Brně. V knihovnách větších měst, např. v Táboře a Třeboni, se díla Destinové nacházejí též, což svědčí o čtivosti, aktuálnosti a kvalitě tohoto díla.

Dalším místem, v němž jsou uloženy písemné dokumenty Emy Destiniové, je České muzeum hudby v Praze, v Karmelitské ulici. Zde je uloženo 105 písemností, jejichž autorkou je právě tato pěvkyně. Jedná se zejména o soukromé dopisy, dopisy týkající se finančních záležitostí, blahopřání a pohlednice. Je zde také korespondence určená Jindřichu Jindřichovi a dopisy pro spisovatele Karla Matěje Čapka-Choda.

Dalším místem, uchovávajícím písemnosti této umělkyně, je Okresní vlastivědné muzeum v Jindřichově Hradci. Nacházejí se zde úřední spisy zabývající se hospodářskými záležitostmi pěvkyně, strojopisy divadelních her *Rahel* a *Tůně* a rukopis hry *Kruh měsíců* a divadelní hra *Nastolení Libušino*.

Právě v Jindřichově Hradci se nachází Klub Emy Destiniové, jehož ředitelem je PaedDr. František Fůrbach, který je autorem doslovu ke čtvrtému vydání románové kroniky *Ve stínu modré růže*. Tento klub vydal nejen toto rozsáhlé dílo, ale též básnickou sbírku *Bouře a klid*, již Destiniová napsala v němčině pod názvem *Sturm und Ruhe*. Tuto básnickou sbírku, čítající 96 stran, přeložil Jan Králík, jenž je též autorem doslovu k této sbírce. Tato kniha byla vydána v roce 1995 v Jindřichově Hradci. Jedná se o průkopnický čin, jelikož tato sbírka nebyla nikdy dříve vydána.

Dalším místem, v němž se objevují zmínky o Emě Destiniové, je zámek ve Stráži nad Nežárkou¹¹. Nachází se zde expozice dokumentující život této významné umělkyně. Zároveň se zde konají hudební slavnosti a koncerty. Její literární díla se zde však nenacházejí.

Je velkým problémem, že hry Emy Destiniové nebyly nikdy vydány tiskem a tudíž nejsou v současnosti čtenářům dostupné. Jedná se o dramata: *U cíle* (provedeno v Národním domě na Vinohradech), *Dvojí hřích* (Švandovo divadlo na Smíchově), *Pod praporem umění* (Ochotnická jednota Pokrok na Žižkově), *Rahel*, *Tůně*, *Nadarmo*, *Kruh měsíců*.

Texty her *Nadarmo*, *U cíle* a *Dvojí hřích* jsou bohužel nezvěstné, existují pouze zmínky o nich, popř. referáty či plakáty.

5 Románová kronika Ve stínu modré růže

---

¹¹ Po válce zámek znárodnil stát. Po osvobození zámek užívala armáda ČSR - oddíly Pohraniční stráže. Od roku 1963 do roku 1995 zde sídlil Ústav sociální péče. Od roku 1995 do roku 2002 byl zámek prázdný a od roku 2002 zámek, zámecký park a lesopark zakoupila ve výběrovém řízení současná majitelka paní Radoslava Doubravová. Současná majitelka umožňuje návštěvníkům od 6.5.2006 seznámit se s celým historickým objektem i zámeckým parkem. Zámek slavnostně otevřela pro veřejnost manželka prezidenta ČR, paní Livie Klausová, hejtman JČ kraje a majitelka zámku.

Charakteristický styl Emy Destinnové se nejvíce projevil na románové kronice *Ve stínu modré růže*. Jedná se o její nejrozsáhlejší a nejucelenější dílo, které je celé psáno česky.

Čtyřsvazkovou románovou kroniku (s podtitulem *Román zašlých vášní*) o předcházejících majitelích Stráže, čítající v prvním vydání 1790 stran, začala psát roku 1916.

Její děj čerpala nejen ze zápisků strážského kronikáře, ale rovněž z vlastních životních osudů, které do děje zakomponovala. Mnoho postav románu mělo svou předlohu ve skutečných obyvatelích Stráže i jejího okolí. Z autorčiny korespondence vyplývá, že s odhalením pravé totožnosti románových postav nebudou mít místní obyvatelé žádné problémy, jelikož jsou tito obyvatelé v paměti zdejšího lidu dosud živé.

Destinnová se v knize věnuje osudům posledních majitelů zámku ve Stráži, rodu Leonhardi, kteří panství i zámek vlastnili v 19. století. Velmi ji zaujal osud posledního z nich, Adolfa, poslance říšské rady ve Vídni, jindřichohradeckého okresního starosty, teosofa a zakladatele první české martinistické lóže U Modré hvězdy v Českých Budějovicích.

Název románu je odvozen od erbu pánů ze Stráže, zakladatelů někdejšího hradu, jejichž znakem byla modrá růže ve zlatém poli.

Oba dva svazky prvního dílu (I/1, I/2) románu *Ve stínu modré růže* se objevily na vánočním trhu roku 1924. Vytiskla jej knihtiskárna v Třeboni.

Novináři, kteří o jejím novém díle informovali, oceňovali zejména líčení přírodních krás zdejšího kraje, kontrast klidné přírody povodí Nežárky oproti bouřlivým výbuchům vášní románových hrdinů i znalost zdejších zvyků.

Karel Matěj Čapek-Chod dílo velmi pochválil a povzbudil ve svých dopisech Destinnovou do dalšího psaní. A tak o rok později, roku 1925, byly vydány další dva díly (II, III) s podtituly *Květ blínu* a *Rozvrat*.

Dílo bylo hojně čteno zejména v jižních Čechách, jelikož v něm vystupovalo mnoho postav, které v této oblasti žily. Roku 1927 Družstvo tisk vydal román podruhé a brzy po smrti autorky byl vydán potřetí.

Román *Ve stínu modré růže (Román zašlých vášní)* byl naposled vydán v roce 2002 k 125. výročí narození Emy Destinnové a připravil jej Hugo Schreiber za spolupráce Františka Fürbacha a za významné finanční podpory společnosti Amont. Skládá ze čtyř svazků I/1 *Z nepravého semene* (415 stran), I/2 (248 stran), II *Květ blínu* (354 stran) a III. dílu s názvem *Rozvrat* (322 stran). Kniha je doplněna černobílými fotografiemi Emy Destinnové z různých období jejího života.

V posledním vydání z roku 2002 se snažili editoři zachovat původní text, pouze přizpůsobili některá slova současným pravidlům českého pravopisu.

Celé dílo je věnováno sestře Jettě Freyové.

První dva díly, tedy I/1, I/2, s podtitulem *Z nepravého semene*, připomínají klasický milostný román či čtení pro ženy a pozdější červenou knihovnu. Ústředním tématem je zde láska v nejrůznějších podobách.

Druhý díl s podtitulem *Květ blínu* a třetí, nesoucí název *Rozvrat*, však tomuto zařazení zcela odporují. Druhý díl sice ještě začíná pohádkově, tedy svatbou Roziny s baronem, avšak vzápětí se již objevují první neshody pomalu předznamenávající budoucí pád. Tyto dva díly odporují původnímu zařazení nejen gradací tragických událostí, směřujících k tragickému konci, avšak i postupným ubýváním popisných pasáží a přidáním oddílů dějových.

5.1 Ve stínu modré růže I (Z nepravého semene)

První díl rozsáhlého románu pojednává o baronce Elise Katharině von Plessig, o jejích osudech i o životě jejího syna Augusta a dalších osob, žijících na zámku či v nedalekých vesnicích.

Vystupuje zde velké množství postav, které mívají často jen epizodní charakter. Velký důraz v proudu děje je kladen na milostné vztahy obyvatel rábského okolí i lidí žijících na zámku. Jejich osudy jsou velmi spletité a mnohdy i pohnuté či tragické.

Baronka se za svého manžela provdala bez lásky a po svatbě se zamilovala do Jana Hory, lesního adjunkta. Z této tajné lásky se narodil syn August, jehož skutečný otec spáchal sebevraždu. Elisa si velmi vyčítala jeho smrt. Její syn August se, když dospěl, zamiloval do venkovské dívky Růženy (Roziny) Šrůcové, jíž baronka nechtěla do rodiny přijmout. August poslal dívku na studia do Prahy, aby ji jeho přísná matka přijala. August se podvolil přání matky i ředitele Junga, že než se ožení s Rozinou, musí poznat svět a odjet na dva roky s Jungem do ciziny.

Tato ústřední dějová linie se prolíná s příběhy vedlejších postav, zejména s milostnou tematikou. Hlavním tématem těchto epizodních dějů obvykle bývá nechtěná či pozdní láska.

5.2 Květ blínu (druhý díl)

Baron August i přes dlouhé odloučení na Rozinu nezapomněl a po dvou letech se i přes rozpory s baronkou Elisou a ředitelem Jungem konala svatba.

Nákladný život mladých manželů a celkově špatná hospodářská situace zapříčinila to, že je panství zadluženo a dluhy stále narůstají. Mladý baron se snaží zachránit panství neúspěšným podnikáním, díky němuž panství ještě více chudne.

Na zámek přijíždí baron z Woltershausenů, Augustův přítel z dob studií, s nímž Rozina, již se mezi tím narodily dvě dcery, Zlata a Vička, udržuje tajný milostný poměr.

V závěru knihy dochází k prudké hádce barona Augusta s ředitelem Jungem, jež vyústí Jungovým dobrovolným odchodem ze života.

Baronka Elisa, přemožena žalem ze ztráty Junga, jehož milovala, proklela Rozinu a celý její rod.

5.3 Rozvrat (třetí díl)

Baron Woltershausen se stává ředitelem a správcem panství, ačkoliv této oblasti vůbec nerozumí. August dál realizuje své neúspěšné projekty, aby zámek zachránil a přitom jej zadlužuje ještě více. Rozina se jen baví a o manželovy obchody nejeví zájem.

Dcery dospívají, mladší Vička je zbožná, starší Zlata vyhledává dobrodružství se zámeckým zahradníkem či mladým inženýrem. Na zámek přijíždí nový správce Rost, jehož vinou je nakažena přijící, otěhotní a navíc onemocní tuberkulózou, na níž umírá.

Vička, mladší dcera, miluje budoucího kněze Ludvíka de Georgio, který odchází na frontu a slibuje Ludvice, že si ji po válce vezme.

Rozina zatím zjišťuje, že je těhotná s Woltershausenem, a umírá následkem požití většího množství léku na přerušení těhotenství.

Na zámku zůstává Vička s otcem a baronem Woltershausenem. Otec umírá na zánět ledvin a Vička vstupuje do kláštera, kde brzy jako novicka zemře na rychlou plicní chorobu. Tak zaniká celý rod Lombardiů, avšak žije dál v pověstech lidu.

Je otázkou, zda takto špatně končí vlivem prokletí staré baronky či pouze vinou zhýralého života a špatného hospodaření členů zámecké rodiny. Tato domněnka zůstává v tomto díle nezodpovězena.

5.4 Shrnutí

Ústředním tématem této románové kroniky je postupný zánik šlechtického rodu, který je zapříčiněn jednáním jednotlivých členů rodu, zejména špatným smyslem pro podnikání (v případě barona Augusta) či nedovolenými milostnými vztahy (Rozina Šrůcová, baronesa Zlata).

5.5 Postavy

V příběhu vystupuje několik desítek postav, z nichž osm lze považovat za postavy hlavní. Jako ústřední postavy lze vnímat baronku Elisiu z Lombardiů, ředitele panství Junga, barona Augusta z Lombardiů, Rozinu Šrůcovou, Marii Martínkovou, baronesu Zlatu, baronesu Vičku a barona Woltershausena.

Ostatní postavy jsou vedlejší, přestože se některé z nich vyskytují v románové kronice od začátku do konce a čtenáře provázejí celým příběhem, avšak nezaujímají v dějové linii hlavní úlohu.

Baron August, ředitel Jung, baronesa Vička a slečna Martínková, barončina komorná a vychovatelka Rozininých dcer, mají více kladných vlastností, u Roziny oproti tomu převládají rysy záporné. Avšak žádnou z hlavních postav nelze považovat za zcela zápornou. Některé epizodní vedlejší postavy jsou zcela záporné, např. profesor Zimmermann, který zpronevěřil vysokou finanční částku, již mu August svěřil.

Ve čtenáři vyvolávají čtyři kladné postavy (baron August, slečna Martínková, baronesa Vička a ředitel Jung) sympatii. S vývojem děje a jednotlivými zápletkami se postoj čtenáře k jednání postav mění a chvílemi ke kladným postavám může pociťovat odpor. K Rozině čtenář ve větší části textu pociťuje antipatii. Všechny hlavní postavy příběhu místy probouzejí ve čtenáři soucit.

Autorka se věnuje kladným i záporným rysům jednotlivých postav a z jejího líčení a popisů vyplývá, že každý člověk má v sobě dobré i špatné stránky. Osoby tím získávají živost a působí neobyčejně pravdivě. O tomto románu také autorka tvrdila, že v něm nechala kus sebe, snažila se tedy o co nejpodrobnější, nejrealnější charakteristiku postav.

Jména jsou obyčejná, avšak z větší části mají předlohu ve skutečně žijících osobách. Jedná se o realistické pojetí obrazu postavy.

Epizodní postavy zde nemají pouze okrajový charakter, jelikož se jedná o příběhy skutečně žijících obyvatel strážského okolí. Z tohoto důvodu byla také kniha patrně hojně čtena, jelikož v době vydání díla žilo ještě mnoho pamětníků, kteří v těchto hrdinech rozpoznali své známé či příbuzné.

Autorka sama chová velké sympatie zejména k postavě barona Augusta, jenž se jí coby historická reálná postava v některých svých rysech velmi podobal (např. sklonem k podnikání a snahou o zvelebení statků, jež ovšem končí neúspěchem). Proto se snaží, aby tato hlavní postava působila na čtenáře kladně a místy v nich i budila soucit.

Vyskytují se zde pouze postavy přirozené a vývojové.

Vykreslila postavy pravdivě a s ironií i humorem¹². Je v nich obsažena pomlouvačnost, chamtivost, nenávisť, slabošství, podlézavost, proľhanost, donašečství (lokaj Šusta, který byl uražen odmítnutím Roziny nebo baštyř Jáhelka, jenž se stavěl za přítele mladému inženýrovi Konnoppnemu)¹³ i naivita, avšak i mnoho kladných vlastností, jako je pracovitost vesnického lidu i čistá láska Augusta k Rozině, jež si ovšem tuto oběť nezasloužila.

Kladnou postavou je i pan učitel Otcovský, který byl ochoten za všech okolností Rozině i její dceři Ludvice pomoci. Také věrná láska místního ředitele panství Junga k paní baronce je ukázkou hluboké oddanosti a lásky. Bohužel ani tento vztah nekončí šťastně.

Jsou zde popsány nepěkné vztahy Rozinina rodu, např. chamtivost její tety či netečnost nemocného bratra, jenž byl zničen neustálou dřinou na polích, nedostatkem jídla i nemocí.

Je zajímavé, že některá jména okrajových postav jsou naznačena jen počátečními písmeny, např. hraběnka Cz.

Zpěvačka, jež procestovala celý svět a bývala středem pozornosti, poznala mnoho lidských charakterů i osudů, jež jí pomohly při vystižení vnitřní charakteristiky a hloubkové psychologie jednotlivých postav.

---

¹² Baron stále snil o výstavbě „porculánky“ a jelikož neměl peníze, pan z Adlerů, vídeňský bankéř, mu doporučil dva vídeňské „kapitalisty“, půjčující na procenta: Jakoba Moschelesa a Arona Markiewse. Oba pánové obhlédli majetek, o kaolin se ani nezajímali a „nabídlí baronovi půjčkou dostatečně vysoký kapitál (na ještě vyšší úrok) stačící k uskutečnění stavby továrny na porculán. Radili baronovi nepřibírat akcionáře, (neřekli, že by je asi sotva našel) takto že má alespoň celý podnik sám v rukou, nikdo mu neporoučí a nedělí se s ním později o zisk, není nad samostatnost....! Jakob Moscheles, tlustý jako žok, rudých líc, s visícím rtem sybarita pod nafialovělým nosem rozkládal krátkýma, lopatkovýmá rukama nad soudkovitým břichem šermuje pravicí ve vzduchu, jako by z něho chtěl přitáhnout všechny ty miliony, o nichž tak zálibně mluvila jeho labužnický pomlaskávající ústa, kdežto Aron Markiewics, vysoký, hubený jak louč, jen přitakával, mhouře oči ve vrásčitém, zažloutlém, proľhaném obličejí nad žilnatým, supím krkem ...“ „Baron se bránil výši úroků, avšak neubráníl....Podepsal ihned směnku....tedy sto tisíc zlatých půjčkou na 3 leta, zúročených 15 %, (z kterých si pánové hned strhli úrok na 2 leta, tj. 30 000 zl.),....“(E. Destinnová, 2002, 38d)

¹³ Mladý inženýr Konnoppny (jeho otec profesor Konopný), přejmenoval se po vídeňsku, kvůli kariéře. Doufal, že udělá velkou kariéru a zatím doufal, že se ožení se starší dcerou Zlatou, ze zámku. Svěřil se s tím Jáhelkovi, který okamžitě šel žalovat baronu Wolterhausenovi. Destinnová skvěle s humorem a ironicky popisuje jak úžasné bohatství a život si inženýr představoval a jak zatím žil. „Zatím nosil ovšem jen tu „fádní“ Cz lesnickou uniformu a máčel si šněrovací botky z teletiny v jílú a mazlavé hlině kolem úpatí břehů Nežárky-, mohl ve vydatných ljavcích a sušil svůj „nepromokavý“ havelok v najatém pokoji u kvartýrské Mazánkové v prvním patře domu žida Reinla na rábském náměstí. Sny o luxusu a přítom strašila kolem bída špatné gáže, nedostatek na prádle, oděvu, obuvi, stravě ...“(E. Destinnová, 2002, 25d)

6 Rozbor románové kroniky Ve stínu modré růže

Z žánrového hlediska se jedná o rozměrnou románovou kroniku (přes 1000 stran), jež má z hlediska příslušnosti k literárním směrům nejbližší k realismu.

Vypravěč je nadosobní a objektivní, subjekt vypravěče se projevuje jen místy, např. vsuvkami „jak se později dozvíme“. Jinak postavy a jejich jednání nikterak nehodnotí.

Volba nadosobního vypravěče autorce umožňuje vnější i vnitřní charakteristiku postav pojmut v nejširším možném záběru a podrobně si všimat i reakcí hrdinů na jednotlivé situace a vykreslit co nejobjektivněji jejich vývoj.

Román kontinuálně rozvíjí dvě dominantní témata. Prvním z nich je život posledních generací rodu Lombardiů, jež končí zánikem, tedy snaha o zobrazení života tehdejší společnosti. Druhým tématem je nedovolená láska, jež je v rozporu s morálními zásadami konce 19. století (nemanželská a protistavovská).

Jedná se o příběh složitý, s mnoha zápletkami, který obsahuje více dějových linií. Je dějově ucelený, avšak místy se v textu objevují i příběhy epizodické. Má tragický konec. Jedná se o příběh historicko-současný (od roku 1859 do roku 1917); jednotlivé události probíhají v řádu let a desetiletí.

Vedle zájmu o psychologii postav je patrná i zřetelná tendence dokumentační a snaha popsat zvyky a život ve Stráži v 19. a počátkem 20. století.

Je to příběh reálný, částečně autentický, jelikož předlohou fiktivního Rábska byla Stráž nad Nežárkou, v níž autorka žila; do díla zakomponovala mnohé ústně tradované příběhy, které se v tomto místě odehrály. I jména osob se velmi podobají skutečně žijícím obyvatelům této oblasti.

Děj se odehrává převážně na rábském zámku a v jeho okolí, jedná se tedy o pevně vymezenou lokalitu. Destinnová úmyslně volí název celé oblasti odlišný od skutečnosti, aby byla podobnost s realitou zašifrována a nebyla na první pohled patrná.

Jednotlivé události se uskutečňují v interiéru (na zámku, v domcích okolních obyvatel) i exteriéru (v přírodě a zámeckém parku). Jedná se o mikrosvět, který místy v příběhu opouští jedna či několik ústředních postav románové kroniky a odjíždí do Prahy, Vídně či na delší cestu, např. do Francie či do lázní, avšak vždy se zas navrací do svého domova, tedy do Rábska, jež je ústředním místem dějové linie.

Překročení hranice mezi subprostory zde představuje svatba Roziny s Augustem, kdy se prostá vesnická dívka náhle ocitá v – pro ni pohádkovém – prostředí zámku. Topos cesty je symbolizován nejprve odjezdem Augusta před svatbou na dva roky do Itálie a Francie, jenž má zaručit zachování starého stavovského rozvrstvení a zabránit jeho svatbě s chudou dívkou. Zároveň svůj mikrosvět symbolizovaný vesnicí opouští i Rozina, již

August posílá do školy v Praze. Tato cesta je pro ni příslibem lepšího života a má tudíž radostný charakter, přestože ona toto studium spíše vnímá jako nezbytnou nutnost, bez níž by nemohla později stanout po boku svého vyvoleného.

Jednotlivé události v ději se odehrávají v denní i noční době, není pro ně specifický žádný přesný čas. Poměr dne a noci je zde vyvážený. Děj se odehrává v průběhu všech ročních období, jež se pravidelně střídají, což čtenáři umožňuje sledovat roky, které postupně plynou, po dobu přibližně padesáti let. Vlivem času postavy stárnou, vyvíjejí se a mění. Místy se zde objevuje zmínka přesného dne či hodiny.

Pro styl Emy Destinové jsou charakteristické hororové a komické prvky. Z motivů hororových¹⁴ se v textu vyskytují např. zmínky o zjevení černého psa v chodbě, jež předznamenával neštěstí rodu. Baronka Elisa je ztotožňována s Rábskou černou paní, zjevením z dřívějších dob. Rovněž je v textu zmíněn spiritismus i nejrůznější předtuchy. Zde se nabízí souvislost s autorčinou skutečnou zálibou ve všem tajemném a nevysvětelném.

Místy se v díle objevuje humor i ironie, s jejichž pomocí Destinová líčí některé zvyky baronky Roziny či život prostých lidí z vesnice. Komické ladění má též pasáž, v níž je sedmdesátiletý muž nucen ke sňatku s pětaticetiletou ženou.

Text se vyznačuje dlouhými popisnými pasážemi přírody¹⁵, velkým množstvím adjektiv, velmi rozvitou syntaxí o mnoha větách, četnými archaismy a dialektismy. V popisných pasážích autorka používá nejrůznější metafory a velmi si všímá proměn přírody v jednotlivých obdobích. Příroda zde působí zcela v souladu s dějem a občas jako by reagovala či „obkreslovala“ vnitřní rozpoložení hrdinů (rozechvění, strach – bouře, radost- slunce, klid, předtucha problémů – počínající bouře). Příroda je u Destinové živá, proměnlivá, personifikovaná a skrytými symboly promlouvá svým osobitým jazykem k člověku a čtenáři.

Objevují se zde velmi dlouhé dialogy, jež vystihují povahu jednotlivých postav. Zároveň v nich Destinová používá dialektismy, jimiž chce mluvu zdejšího venkova přiblížit čtenáři. V dialogích osob ze zámku používá francouzské fráze. Přímá řeč se v textu objevuje velmi často, místy je pak vystřídána nepřímou řečí a zřídka též polopřímou řečí. Objevuje se také vnitřní monolog.

¹⁴ Hlas zprvu chraptivý, nabýval průběhem řeči pevnosti a síly a v posledních slovech zazvučel horoucím výkřikem síly a nenávisti... Mrtvolně bledá tvář barončina stáhla se v šklebivou masku Medusy, kolem níž jak hád'ata pomrskávaly se prameny neupravených, prošeďlých vlasů...“(E. Destinová, 2002, 351c)

¹⁵ „Široké a mohutné koruny velikánů kaštanů, vroubicích krátkou cestu od brány parku k hlavnímu vchodu rábského zámku, stříasaly v odkvětu bohatě sněhovým popraškem svatební své roucho na žlutý písek umetené cesty. Odkvétaly letos nějak rychle, neboť, jak se v této končině jižních Čech po tuhé zimě stává, opozdil se měsíc máj a sněžná jeho nádhera vnikla do oblasti druhu teplejšího. Náhlá červenová vedra ničila bezohledně a bez smilování veškeren půvabný rozkvět stromů i keřů, pálila a sežehla svěží něhu prvního panenského listí i běloučné krajkové květy. Čilimníky a bezy stály už ve svém obvyklém, všedním šatě bez ozdoby i vůně, kdežto růže nasazovaly teprve v náhlém probuzení svá nesmělá poupata.“(E. Destinová, 2002, 11a)

František Fůrbach v doslovu poznamenává, že i přes nesporné kvality tohoto díla jsou některé jeho části nevyvážené, popisné pasáže jsou zdlouhavé a v ději se často objevuje opakování některých motivů. Domnívám se však, že právě tyto rysy díla byly autorčiným záměrem.

7 Souhrnná charakteristika románové kroniky *Ve stínu modré růže*

Autorka text rozvíjí k velmi tragickému konci, jenž je popsán ve třetím dílu. Zpočátku se v ději objevují jen nepatrné náznaky budoucích problémů, avšak později se spojují a přerůstají v problém až fatálního významu. Rozinina nešetřnost, její nezáměr o dvě dcery, baronova ústupnost, důvěřivost i oddanost k ženě a jeho velmi neúspěšné hospodaření i podnikání, jímž postupně celý zámek ještě více zadlužuje a stává se obětí dalších a dalších podvodníků, aby skončil svůj život zcela ožebračen a psychicky zlomen, se postupně spojují v lavinu událostí, jež vyvrcholí konečnou tragédií a pádem rodu. Po smrti Roziny August zcela rezignuje a chuť do života, jež by jej mohla zachránit, mu nenavrátí ani jeho dcera Vička. Později umírá na zánět ledvin, na stejnou nemoc, již před lety podlehl jeho nevlastní otec. Konec celého rodu je nečekaný, ba šokující, jelikož čtenář až do poslední chvíle, poněkud zhýčkaný prvním dílem knihy, stále čeká obrat k lepšímu.

Vyznění románu je i symbolické. Paní baronka Elisa a její sestry ztělesňují existenci starší doby a monarchie, zatímco mladý baron, jeho žena a dcery předznamenávají již příchod nové doby, nástup techniky a pokroku. Stará doba zaniká a nová nastupuje, ovšem obě tyto doby, které se v průběhu soužití starší a mladší generace prolínají, se nakonec separují a zcela oddělí, předznamenávající budoucí blížící se tragédii. Baronka umírá 1913, tedy ještě před první světovou válkou a nově začínající epochou. Rok 1914 je zlomový a vede ke konci rodu Lombardiů.

8 Kritický ohlas románové kroniky za autorčina života

V dobovém tisku se nachází pouze pět zmínek, zabývajících se románovou kronikou *Ve stínu modré růže*¹⁶.

Autorem dvou recenzí¹⁷ románové kroniky *Ve stínu modré růže* je Dr. Václav Brtník.

---

¹⁶ Byly vytištěny v *Národním osvobození* z 31.10.1924, v *Topičově sborníku* z 1925, v novinách *Venkov* z 8.4.1925 a z 31.12.1925 a v časopise *Zvon* z roku 1925.

¹⁷ *Venkov* 8.4.1925, ročník XX, Číslo 83, na straně 2 v sekci literatura, autorem Dr. Václav Brtník.

V první recenzi autor komentuje první dva svazky románu *Ve stínu modré růže*, jedná se první díl rozdělený do dvou knih (I/1, I/2).

Zpočátku informuje čtenáře o skutečnosti, že je děj zasazen do zámku ve Stráži nad Nežárkou, jehož majitelkou se Destinnová stala. Poté zmiňuje tři velké spalující vášně, o nichž pojednává dílo Destinnové. Jedná se o vztah baronky Elisy s lesníkem Horou, skutečným otcem mladého barona, dále její láska k o dvacet let mladšímu řediteli panství Jungovi a dále láska mladého barona Augusta k selské dívce Rozině. Autor článku poznamenává, že tyto tři city tvoří fabuli románu, jenž končí odjezdem Augusta do ciziny. V tomto odjezdu vidí baronka i Jung záchranu mladíka od zcela nerovného vztahu. Brtník poznamenává, že je tento děj zevně nebohatý, avšak vyniká kresbou nálad a půvabnými detaily z života jihočeského lidu. Poslední věta článku se vyjadřuje k této práci příznivě a je v ní psáno, že tato práce svědčí „o vytříbeném autorčině vkusu“ (V.Brtník, 1925, 2).

Tato recenze neodpovídá požadavkům tohoto útvaru dle dnešních měřítek. Pisatel zde seznamuje čtenáře se stručným dějem příběhu a vůbec se nevěnuje jeho literárnímu rozboru. Nelze ani říci, že by se jednalo o reklamu, jelikož tento článek, přestože pro Destinnovou pozitivní, se příliš nezabývá kvalitami tohoto díla, které zmiňuje pouze v posledních dvou větách.

Ve druhém článku¹⁸ v deníku *Venkov* se pisatel zabývá druhým a třetím dílem románu.

Autor na úvod poznamenává, že v těchto dvou dílech (II a III díl) je mnohem více důrazu dáno na děj, nikoli na kresbu prostředí, jak tomu bylo v obou dvou svazcích prvního dílu.

Brtník se zde opět zabývá dějem románové kroniky a snaží se ve stručnosti charakterizovat jednotlivé hlavní postavy a popisuje tragický konec celého rodu. Autor poznamenává, že oním květem blínu, démonem rozvratu, se stala Rozina Šrúcová, kvůli níž se August vrhá do obchodů s nejistým výsledkem. V této recenzi autor vyzdvihuje umělecko-literární kvality tohoto díla a označuje jej za jedno z nejsensačnějších děl roku 1925¹⁹. Tento článek velmi kladně hodnotí druhý a třetí díl románu, kde je dramatičnost vystupňována gradací.

Přestože se Brtník snaží o velmi stručnou charakteristiku hlavních postav a děje těchto dílů, vnímá tyto postavy ploše a černobíle, což odporuje snaze autorky o vylíčení kladných i záporných vlastností jednotlivých hrdinů.

---

¹⁸ 31.12.1925 *Venkov*, ročník XX, číslo 303, na straně 2 v sekci literatura.

¹⁹ „Pevně spjatými kapitolami, z nichž každá má své stupňování a účín, kreslí Destinnová tento rozvrat a nedopustí, aby v něčem polevil vzbuzený zájem čtenáře. Není proto pochyby, že její práce bude označena za jedno z nejsensačnějších děl letošního trhu knižního. Autorčina vyspělá kultura při tom neslevuje nic s ambicemi umělecko-literárními.“ (V.Brtník, 1925, 2)

Pisatel velmi kladně hodnotí dějovost těchto dvou dílů série, jež, na rozdíl od prvních dvou svazků prvního dílu s množstvím popisů, udržuje dějový spád a koherenci textu (sevrženost děje neodbíhajícího do odboček).

Autorem článku v beletristickém týdeníku *Zvon*²⁰ je J.Obr. Věnuje se v něm druhému a třetímu dílu románové kroniky (II a III). Je zde opět stručně zmíněn děj díla, jehož ústředním tématem je vylíčení úpadku rodu Lombardiů. Za hlavní strůjkyňi tohoto úpadku je zde opět označena Rozina.

Na rozdíl od Brtníka je tato recenze kritičtější a autor umělkyni vytýká, že je zde vylíčeno smýšlení lidu žijícího v přímém spojení se zámekem a že právě tato detailnost zapříčiňuje skutečnost, že celý děj často ustupuje do pozadí.

Přesto však přiznává autorce některé kvality, a to, že vše spjala v jednotný celek, v němž si velmi všímá situace na tamějším venkově, který popsala velmi procítěně. J. Obr dále podotýká, že je celé dílo nutné chápat jako kroniku rodu i venkovského lidu, pro jehož vylíčení měla Destinnová mnoho písemných pramenů a tudíž pravdivě popsala život na strážském zámku v 90. letech 19. století, v čemž tkví cena tohoto díla.

V Topičově sborníku literárním a uměleckém²¹ se o díle objevuje pouze jediná věta, jedná se o konstatování, že byla vydána první část románu *Ve stínu modré růže* od Emy Destinnové. V této zmínce se objevuje konstatování, že tento román vychází ze života a tradic jejího současného sídla a že toto dílo svědčí o výpravné zručnosti autorčině. Autory této zprávy i celého literárního přehledu, jehož je tato zmínka součástí, jsou Dr. Jaromír Borecký a Rudolf Vejrych, jelikož se pod textem objevuje zkratka -vb-. Redaktory tohoto měsíčníku byli v této době Dr. Jaromír Borecký, Rudolf Vejrych a Adolf Wenig.

V Národním osvobození²² se jedná pouze o krátkou zmínku, čítající dvě věty, v níž autor informuje o chystaném vydání prvního dílu třídílného románu *Ve stínu modré růže*.

„Jak se nám sděluje, napsala Ema Destinnová velký třídílný román „*Ve stínu modré růže*“, jehož děj je utkán z vláken zajímavých událostí, kterých byl kdysi svědkem tichý zámek nad Nežárkou v jižních Čechách. První díl románu vyjde koncem listopadu tohoto roku.“

8.1 Shrnutí

²⁰ Beletristický týdeník *Zvon*, číslo 30. z 8. dubna 1926, ročník XXVI., strana 418.

²¹ *Topičův sborník literární a umělecký*, ročník XII., červenec 1925, svazek 10. (měsíčník).

²² *Národní osvobození* – pražské vydání, číslo 270, ročník I., v Praze v pátek dne 31.10.1924 (deník).

Románová kronika *Ve stínu modré růže* byla hodnocena jen dvěma recenzenty, Brtníkem a Obrem. Ostatní zmínky o vydání díla jsou pouze stručnými upozorněními na vydání tohoto románu.

Všechny tři obsažnější recenze se zabývají převážně dějem románu a dále zdůrazňují kvalitní detailní popisy života venkovského lidu.

9 Další díla Emy Destinové

9.1 Divadelní román - Pan doktor Casanova

Tento román je pramenem k poznání divadelního prostředí v době začátků pěvecké kariéry Emy Destinové, jedná se o román klíčový. Předlohami postav v díle vystupujících jsou z větší části skutečně žijící osoby.

Toto dílo bylo psáno německy a zůstalo v rukopisné podobě až do vydání českého překladu této knihy v roce 1988. Jedná se o román nedokončený.

Dochovaly se dvě verze tohoto díla.

Václav Holzknacht, autor úvodní studie k tomuto románu, se domnívá, že román autorka nedopsala ze dvou možných důvodů. Prvním z nich mohla být skutečnost, že toto dílo bylo pro Destinovou důležité pouze v určitém úseku jejího života a později, když se k němu mohla vrátit, jí už nepřipadalo dostatečně zajímavé k dalšímu rozpracování a dokončení. Druhým důvodem mohlo být i to, že se Destinová neodvážila hlouběji vystihnout povahu dirigenta Martense se všemi detaily, jelikož by tento úkol vyžadoval velkou znalost psychologie, do jejíhož studia se pouštět nechtěla.

V tomto románu se objevují intriky a milostné vztahy v prostředí berlínské Dvorní opery. Destinová v úvodu poznamenává, že si je vědoma nemorálnosti divadelního prostředí, již rozhodně nehodlá zastírat. Jejím přáním bylo popsat toto prostředí takové, jaké skutečně je.

Autorčíným záměrem bylo pojmout dirigenta Martense jako hlavní postavu tohoto románu, avšak v dochovaném fragmentu se Martens objevuje jako postava vedlejší. Autorka chtěla popsat postavu novodobého svůdce, jehož dle názvu srovnávala s postavou Casanovy, avšak v napsané části románu tato postava vedle Evy Königové ustupuje do pozadí. Jejím přáním bylo popsat bezcharakterního muže ukrytého za glazurou slušnosti a zdánlivé nepřístupnosti.

Označením „doktor“ v názvu knihy autorka vyjádřila skutečnost, že Martens v mládí studoval na univerzitě a své studium úspěšně zakončil doktorátem.

9.1.1 Charakteristika díla

Hlavní hrdinkou románu je Eva Kónigová, mladá začínající zpěvačka Dvorní opery v Berlíně. Nepochybně se jedná o autoportrét z doby autorčiných pěveckých začátků. Vyznává se zde z lásky k opernímu pěvci Robertovi (příjmení není v příběhu uvedeno), jenž má ovšem rodinu. Dále se v příběhu objevuje velmi impulsivní a cholerický pěvec Mario Fualma, který Evě vyznává lásku a žárlí na ni.

V příběhu se vyskytují zmínky o dirigentově vztahu se sólistkou Goebenovou, která usiluje o Martensův rozvod. Na pozadí těchto informací se Eva Kónigová rozhoduje, zda opětuje lásku zadaného pěvce Roberta, přestože je její cit k němu velmi silný. Cítí však, že by takové jednání nebylo čestné vůči jeho ženě. Zároveň váhá přijmout vyznání od Maria Fualmy. Příběh končí Eviným rozhodnutím odmítnout schůzku s Robertem z důvodů morálních i etických. Patrně je poněkud zasažena i žárlivým chováním Goebenové, jímž se snaží Martense vydírat a přimět k rozvodu. Eva totiž nikdy nechce následovat jejího příkladu.

Román má nadosobního a objektivního vypravěče.

Jedná se o román realistický, pro nějž je charakteristická pozorovatelská střízlivost, snaha o analytičnost a kritika jednotlivých postav i celé společnosti.

Významnou součástí textu jsou dialogy, jichž se účastní dvě či více osob (např. při společné večeři přátel hlavní hrdinky Kónigové). Objevuje se zde dialog ideový, akční, psychologický.

Tématem dialogů zde bývají:

- 1.) vyznání lásky a výbuchy žárlivosti ze strany pěvce Fualmy
- 2.) dialog týkající se dění v divadle a rozebírající soukromý život postav
- 3.) zamýšlení nad smyslem života

Román je opatřen úvodem (*Něco jako úvod*). Je členěn na kapitoly, kterých je celkem pět. Pod každou kapitolou je uveden její stručný obsah.

Obvykle je obsah vystižen v několika větách a někdy se dokonce objevuje exklamace zakončená vykřičníkem²³. Jedná se o zajímavý rys tohoto díla, jelikož zde autorka „napodobuje“ dlouhé dějové názvy kapitol u románů z předrealistické éry, v tomto případě tato snaha působí až parodicky. V ostatních dílech této autorky se tento prvek neobjevuje.

---

²³ „Představení Evangelisty a dojmy z něho. Katastrofální konec, aneb konec bez konce. Pohled za kulisy jedné vášně. Pan Dr. Martens onemocní a jde na dovolenou. Fualmyovy dopisy. Malá Mignon umírá na lásku k Wilhelmu Meisterovi. Zlověstná depeše. Fualmova věštba. Vale!“ (E. Destinnová, 1988, 158)

Oproti široce založené kronice je tento románový fragment kompozičně sevřenější. Přestože se postupně v příběhu vyskytuje témat více, jsou řazena chronologicky a na povrch vyplouvají postupně, tudíž je v souvislé linii příběhu rozvíjeno vždy jedno dominantní téma. Jedná se zde zejména o téma lásky v divadelním prostředí, jež je mnohdy zakázaná či z pohledu tehdejší společnosti nemorální, dále pojednává o divadle a jednotlivém provedení oper a celkově o životě pěvců a hudebníků, kteří jsou členy Dvorní opery v Berlíně.

Příběh je dějově ucelený, s koncem, o němž nelze s jistotou říci, zda je šťastný či tragický, jelikož je celý příběh nedokončený. Holzknacht poznamenává, že zde mělo být vylíčeno, jak Kőnigová podlehla Martensovi, který ji zkazil, avšak o tom není v textu žádná zmínka. Jedná se o příběh současný (odehrává se v době autorčina mládí, v roce 1898).

V příběhu vystupuje několik desítek postav, z nichž tři lze považovat za postavy hlavní. (Hlavní postavy: Eva Kőnigová, Mario Fualma, dirigent Martens, čtvrtou postavou, jež by mohla být považována též za postavu hlavní, je blíže nejmenovaný Robert).

V Kőnigové převažují kladné rysy, ve Fualmovi spíše rysy záporné. Muck je líčen jako zcela záporná postava, jedná se o modelovou postavu svůdce. Robert je postavou, o níž nelze říci, zda u ní převládají kladné či záporné rysy, jelikož mu v textu není věnováno mnoho prostoru. Ke Kőnigové čtenář pociťuje sympatie a částečně i soucit, u Fualmy se střídá antipatie se soucitem. K Muckovi má čtenář cítit jednoznačnou antipatii. Na postavy je zde nahlíženo analyticko-kriticky.

Příběh se odehrává převážně v interiéru, zejména v berlínském bytě pěvkyně Evy Kőnigové, a kratší část se odehrává v berlínské Dvorní opeře.

9.1.2 Shrnutí

Ústředním tématem tohoto románu (stejně jako u románové kroniky *Ve stínu modré růže*) je nedovolená láska či láska, jež je z pohledu tehdejší společnosti nemorální. Velmi výrazná je též autorčina snaha o popis děje s realistickou přesností a s velkým důrazem na psychologii postav.

Základní složku obou děl tvoří dlouhé dialogy.

Ve fragmentu románu *Pan doktor Casanova* se však na rozdíl od románové kroniky *Ve stínu modré růže* nevyskytují popisy exteriéru, pouze se zde autorka věnuje popisu interiéru, tedy vybavení bytu Evy Kőnigové, a to se stručností, jež je v porovnání s románovou kronikou zarážející. Důraz v tomto fragmentu je kladen pouze na dějovost a dialogy. Je možné, že je tato stručnost způsobena snahou o objektivizaci a realistické

zachycení příběhu, či faktem, že je toto dílo raným dílem této autorky, jelikož románová kronika *Ve stínu modré růže* je prózou pozdější a je na ní patrná autorčina literární vyzrálost.

9.2 Charakteristika povídek Emy Destinnové

Mezi další prozaická díla Emy Destinnové náleží dvě povídky, *Stromy zrazené lásky* a *Mladá paní stará*.

Povídky se velmi podobají epizodním příběhům z románové kroniky *Ve stínu modré růže* a jsou psané velmi poutavě. První z nich pojednává o nešťastné lásce, jež končí několikanásobnou vraždou. Druhá povídka má oproti tomu šťastný konec, v němž autorka, jak píše, pevně doufá.

9.3 Povídka Stromy zrazené lásky

Název vystihuje hlavní téma povídky, jímž je vyprávění o lásce končící tragédií, již připomínají právě ony stromy. V tomto smyslu nabývá název až povahy symbolu, jelikož symbolizuje onu nešťastnou událost, jež zapříčinila konec lásky dvou ústředních postav. Stromy, v názvu zmiňované, zde slouží jako vzpomínka a důkaz již téměř zapomenutého příběhu.

9.3.1 Děj

Vypravěčem je zralý muž, plující 30. září (toto datum je v textu zdůrazněno jako vzpomínka na tragickou událost, jelikož pouze v tento výroční den docházelo k onomu podivnému úkazu) na loďce alejí starých stromů.

Když se začalo stmívat, náhle spatřil světélko, z něhož se rozdvojily dva plaménky a blízko nich se náhle objevil kmitající velký stín. Muž se velmi ulekl a co nejrychleji se svou loďkou zamířil do bezpečí.

O několik dní později potkal bašteckého Zimu, kterému v době jejich setkání bylo pětasedmdesát let a velmi mnoho pamatoval. Muž, dle vlastní řeči majitel nedalekého zámku, se jej ptal na tajemný smrk. Baštecký Zima začal vyprávět, jak se před mnoha lety pytlák Andres zamiloval do dcery zámožného sedláka, přezdívané černá Anče. Její otec tuto lásku neschvaloval, a tak dcera odešla do služby k myslivci Rezkovi, aby byla blíže Andresovi. Po půl roce byl však do myslivny poslán praktikant Hron. Byl úplně jiný než Andres a Anče ním byla okouzlena. Avšak pytlák jejich nové lásce nepřál a oba mladé lidi jednoho dne střelil do srdce a sám zmizel neznámo kam. Jeho tělo objevili při povodni

mnoho let po tomto činu. Baštecký Zima jej pochoval pod vysoký strom, do něhož později uhodil blesk a jeho kmen se tak rozdělil na dva. Od té doby mezi lidmi panovala pověra, že až bude strom jednou poražen, spálen a kořen ze země vydobyť, bude mít Andres konečně klid.

9.3.2 Charakteristika díla

Vypravěčem je muž, patrně zralý. Jedná se o typ vypravěče osobního, který splývá s jednou z hlavních postav příběhu.

Objevují se úvahové pasáže vypravěče i jeho okouzlení podzimní přírodou²⁴. Na popisy přírody je zde kladen velký důraz, až čtenář po chvíli nabývá dojmu, že děj příběhu je zde spíše okrajový, doplňující celkové okouzlení krásou Nežárky i jejích zákoutí, přestože vzniku dvou podivných stromků, rostoucích svorně vedle sebe, a jednoho velkého stromu, bleskem rozděleného napůl, předcházela právě onen zmiňovaný příběh lásky a vraždy.

V ději se objevují prvky hororu při vyličení noční nadpřirozené události.

Destinnová zde personifikuje přírodu do podoby lidské a krajina zde obkresluje a vyjadřuje nejrůznější hnutí lidského srdce.

Příroda je zde klidná, bouře a déšť se objevují pouze v souvislosti s Andresem, jenž představuje i určitý neklid, bouřlivost a nespoutanost.

V příběhu je vypravěč přímým svědkem nadpřirozeného jevu v podobě stínu a dvou mihotavých plamínek. Přestože se pokouší zachovat klid a onen jev racionálně vysvětlit, zmocňuje se jej nevysvětlitelný strach a on urychleně opouští toto teskné místo. Později se snaží svůj strach zlehčovat a dokonce se mu posmívat, avšak zvědavost jej přesto nabádá k tomu, aby si ono místo znovu prohlédl za světla. Patrně zde hraje svou roli i jistá hrdost této osoby, která nechce ve svém nitru připustit, že by ji mohlo něco takto vylekat a snaží se celou záhadu vysvětlit.

Jádrem povídky je dialog, jedná se o rozhovor vypravěče s bašteckým Zimou. Prostřednictvím tohoto dialogu se čtenář dozvídá o tragickém příběhu lásky, jehož pozorovatelem Zima v mládí byl. Rozhovor se odehrává za podzimního dne, v němž se vypravěč vydal do aleje vyšetřit celou záležitost s oním zjevením, jež tehdy spatřil a náhodou se na tomto místě setkal s penzistou Zimou, jenž mu později osvětlil celý příběh.

---

²⁴ „Přes modravou hladinu vody zablouíš zrakem daleko do polí, kde přes smaragd lučin ztrácí se stezka v protějším listnatém lese. Za ním zvedají temně zelené hlavy štíhlé sosny a zasněné, přemítající, barvitě borovice kladou se přátelsky do žloutnoucí zeleně dubů.“ (E.Destinnová, 1988, 189)

Vnitřní (psychologická) dějová situace odpovídá vzájemnému přátelství a důvěře obou mužů, z nichž jeden pozorně naslouchá a druhý se noří do svých dávných vzpomínek. Hovor je poklidný a přátelský. Je zde znát úcta, již k sobě oba účastníci dialogu chovají.

O vypravěčově totožnosti nic bližšího nevíme a neznáme ani jeho jméno, jeho postava je zahalena tajemstvím. Tato osoba působí téměř neskutečně, je možné, že k ní Destinnová přistupovala pouze jako k pomyslnému pozorovateli a následně posluchači dávného vyprávění, jelikož se v ději jeví jako okrajová a nedůležitá.

Baštecký Zima tuto postavu vždy oslovuje pane, je tedy znát, že k tomuto muži chová úctu a na celkovém chování je patrné, že se oba znají již dlouho. Jméno však ze Zimových úst nezazní. Zároveň dle úvah této tajemné postavy je patrné, že se jedná o muže staršího, moudrého a zklamaného životem. Vnější charakteristika však zcela chybí. Pouze se zde objevuje zmínka, že ona postava vzbudila kočího a ten ji odvezl domů, tudíž je z této zmínky možné se domnívat, že se jedná o člověka urozeného či majetného. Obsáhlejší je vnitřní popis této postavy. Zpočátku se v ní projevuje rezignovanost i zklamání, snad i nedůvěra v ženy, což se projevuje již v první větě povídky. Poté následuje okouzlení přírodou, jež je vystřídána strachem z podivného jevu, jehož se stal onen muž svědkem. A přestože se celý výjev později snaží zlehčovat a s ironií se posmívat sám sobě, že věří na strašidla, přesto mu zvědavost nedovolí, aby se nepokusil zjistit o tomto nevysvětlitelném úkazu něco více. Tato postava věří ve vědu a nikoli na pověry, je realistická a pokouší se události posuzovat s moudrým odstupem. Nabízí se zde spojitost s láskou Destinnové k rybaření a k jejím častým vyjížděnkám po řece Nežárce, pouze se, patrně pro větší věrohodnost vyprávění, stylizovala do role muže, u něhož je tato záliba běžnější a společensky akceptovatelnější.

Vypravěč vzbuzuje ve čtenáři sympatie, jelikož můžeme nahlédnout do jeho vnitřního světa.

O bašteckém Zimovi se z pera autorky dozvídáme mnohem více informací a to prostřednictvím jeho dialogu s vypravěčem. Jedná se o postavu reálnou, s vnější i vnitřní charakteristikou. Vnější charakteristiku zjišťujeme od samotného vypravěče a vnitřní nám sděluje sám Zima, jenž vypráví příběh nešťastné lásky pytláka a selské dcery. Povahové vlastnosti, zcela kladné, zjišťujeme pomocí jeho dialogu s druhým mužem.

O ostatních postavách nezískáme mnoho informací ani z hlediska vzhledu, ani z hlediska jejich povahových vlastností. Jsou vylíčeny velmi stručně, a jelikož se jedná o vypravěče osobního, jejich vnitřní svět zůstává z větší části čtenářům skryt.

Dalšími postavami jsou zde černá Anče, Andres a praktikant Hron. Ostatní postavy jsou zmíněny jen okrajově. U těchto tří postav se objevuje jejich vnější charakteristika, a to

z úst samotného Zimy. Ten se snaží postihnout i vnitřní charakteristiku postav, leč tento popis je velmi stručný a neúplný.

Postavy jsou přesně rozděleny na kladné a záporné. Jedinou zápornou postavou je pytlák Andres, celým jménem Andreas Dorn. Přestože se jedná o postavu charakterově zvrácenou, je zde znát soucit, který k němu Zima a jeho prostřednictvím i čtenář chová. Tudíž se tu setkáváme s podobným jevem jako v případě kroniky *Ve stínu modré růže* a to s tím, že tato postava má i některé kladné vlastnosti, a tudíž není takzvaně černobílá. Ke zločinu, který pytlák spáchal, byl dohnán vnějšími okolnostmi, kterým nedokázal vzdorovat. Nemohl se smířit se ztrátou své velké lásky, která pro něj byla vším. Z tohoto pohledu lze tuto postavu chápat a soucítit s ní.

Postava pytláka Andrese, černé Anče i praktikanta Hrona působí téměř archetypálně a je zobrazením pudovosti a nespoutanosti lidí žijících v úzkém kontaktu s přírodou.

Velmi zde na čtenáře působí i barevnost těchto postav: pytlák Andres je tmavý, jelikož se ukrývá v šeru lesa a skrývá opouští za noci, černá Anče obsahuje svou charakteristiku již v názvu, jelikož se jedná o tmavovlasou dívku. Adjektivum černá značí i její vzdor a odpor k tradičním hodnotám, jelikož neuposlechne svého otce a vydává se sama do Andresovy blízkosti do temného lesa, přestože si je vědoma nebezpečí i jistého odsouzení společností. Přesto je však jím natolik přitahována, že je ochotna se vzdát nejen svého výsadního postavení a majetku, ale i své pověsti.

Praktikant Hron má oproti těmto dvěma tmavým postavám světlé vlasy a je prozářen grácií, jemností a elegancí vzdělaného městského světa. Tím představuje pro černou Anče zcela jiný svět. Přestože je zpočátku přitahována silou, neohrožeností a nedostižností Andresovou, jež je velmi podobná té její, později se cítí okouzlena novým čistším světem, který reprezentuje Hron. Působí to na čtenáře až tak, jakoby z temnoty náhle vyšla na světlo, které je však zároveň její zkázkou.

Jedná se patrně o postavy fiktivní, jelikož neexistuje doklad o tom, že by se jednalo o skutečně žijící osoby. Přesto je však možné, že se podobná pověst v okolí Stráže skutečně tradovala.

Andres i černá Anče nabývají jisté tajemnosti, a to právě tím, že podrobněji neznáme jejich vnitřní svět. Tyto postavy jsou jakoby nedopovězeny a dá se říci, že by se mohly objevit v kterémkoli regionu. Jedná se o postavy univerzální. Představují temné stránky lidské osobnosti. Vypravěč, Andres, Anče a Hron jsou postavy hypotézy a jsou postavami romanticko-symbolistickými. U Zimy se jedná o realistické pojetí obrazu postavy a je postavou-definicí.

Celý děj působí starobyle a vypadá téměř jako pověst. Připomíná tedy dávné tajemství, o němž ví velmi málo lidí, jelikož pamětníci této události již neexistují.

K prvnímu setkání s nadpřirozenem dochází k večeru a večer 30. září, v okolní přírodě je již znát příchod nostalgického, zádumčivého podzimu. Jinak se děj odehrává převážně v noci, jelikož noc je Andresovým spojencem a symbolizuje nepolapitelnost, skrytost a pudovost lidského jednání. K opětovnému setkání šlechtice se Zimou dochází ve dne za slunečního svitu, což je odrazem toho, že je tato historie již překonána a že obě tyto postavy v sobě nesou pouze kladné rysy osobnosti. Podzim zde působí jako paralela ke dvěma hlavními postavám - vypravěči, který nostalgicky vzpomíná, a Zimovi, který mu svěřuje dávnou pravdu.

9.4 Povídka Mladá paní stará

9.4.1 Děj

Do strážského pivovaru po roce 1836 přijíždí nový sládek, jenž se později ožení s Janou Čermákovou. Jí bylo dvaadvacet let, on byl stár stejně jako její otec.

Zpočátku bylo mladé paní v pivovaře smutno, jedinou blízkou důvěrníci se jí stala služebná Marjánka. Sládek se o ženu nestaral, přidělil jí dohled ve výčepu, uložil jí, aby obsluhovala hosty a brala od nich peníze. On vařil pivo a obchodoval.

Lidé ji pomlouvali, že muži chodí do výčepu kvůli ní. Sládek začal žárlit. Ve vsi se objevil nový kancelářský úředník, Ladislav Pšenička, vlastenec z české rodiny, který s nadšením vypravoval o Praze i o odpoledních českých představeních. Navštěvoval pivovar pouze kvůli ní a její muž to jen těžce snášel. Pšenička Janu obdivoval. Sládek nespouštěl ženu z očí, přesto se však občas oběma mladým lidem povedlo tajně se na sebe pousmát. Náhle měla paní novou chuť do života. Její muž byl velmi podezřívavý a jednou ji ze žárlivosti zbil. Pšenička se o tomto mužově činu dozvěděl a vyznal mladé paní lásku. I ona měla úředníka ráda. Později jí sdělil, že musí odjet do Prahy dodělat studia a že se pro ni vrátí. Korespondenci mezi oběma lidmi obstarával Martin Klepl, Pšeničkův spolupracovník z kanceláře.

Jednou, když sládek odjel do města, se paní rozloučila s Marjánkou, vzala si své věci a odjela za svou láskou. Nic muži nevzala, odvezla si jen své věci. Tehdy sládek poznal, že jí křivdil, avšak už bylo pozdě.

Příběh končí autorčinou úvahou, v níž doufá, že mladá paní skutečně našla své štěstí.

9.4.2 Rozbor povídky

Povídka čítá 43 stran, je tedy mnohem delší než povídka *Stromy zrazené lásky*.

Tématem v této povídce je život v nešťastném manželství bez lásky, z něhož žena hledá únik v milostném vzplanutí k muži sobě rovnému vzděláním i věkem.

Jedná se o příběh jednoduchý, s jednou zápletkou, který obsahuje jednu dějovou linii. Je dějově ucelený se šťastným koncem. Je to příběh historický (odehrává se od roku 1836 do roku 1841). Těchto pět let je vystiženo poměrně krátkým textem. Jedná se o příběh poučný a výchovný. Dle tematiky se jedná patrně o přechod mezi příběhem psychologickým a sentimentálním. Odehrává se ve Stráži nad Nežárkou (město je v textu přímo zmíněno), v níž autorka žila a hojně naslouchala vyprávění ústně tradovaných příběhů, které se v tomto místě odehrály.

V příběhu vystupuje okolo deseti postav, z nichž pět lze považovat za postavy hlavní (sládek, jeho žena Jana, úředník Pšenička, písař Klepl, služebná Marjánka). Převažují zde kladné postavy, avšak žádnou z postav nelze považovat za zcela zápornou. V tomto směru se tato povídka velice podobá románové kronice *Ve stínu modré růže*. S převahou kladných povahových rysů je zde líčena sládkova žena Jana, úředník Pšenička, služebná Marjánka a částečně i písař Klepl. Záporné rysy převládají u sládky, avšak ani on není zcela záporný a nakonec lituje svých předešlých činů. Ve čtenáři vyvolávají čtyři kladné postavy sympatii, ke sládkovi se střídá antipatie se soucitem. Postava českého vlastence Pšeničky je čistě kladná.

Povídka je soustředěna zejména na postavu paní sládkové, jež je popsána nejpodrobněji.

9.5 Porovnání povídek Emy Destinové

Ústředním tématem obou povídek je láska, jíž autorka zachytila z pohledu realistické prózy. Ema Destinová popisuje milostný cit jako cit, který postavy příběhu vždy vybízí k obětování sebe sama a jenž je obvykle konfrontován s nepochopením a odsouzením společností nebo končí tragicky. Pouze povídka *Mladá paní stará* se vyznačuje šťastným koncem, jemuž však předchází utrpení a strach.

Domnívám se, že tato tragičnost vyplývá nejen z autorčiny orientace na realistický směr v literatuře, avšak zároveň též z jejích osobních zkušeností.

Povídka *Stromy zrazené lásky* obsahuje subjektivně perspektivizovaný popis, jenž je ústřední složkou této prózy. Zásluhou jeho intenzity a lyrizace celý příběh tragické lásky ustupuje do pozadí, až čtenář nabývá dojmu, že onen nešťastný příběh je autorkou zmíněn pouze proto, aby podtrhl krásu, rozmanitost i děsivou nespoutanost a nevyzpytatelnost

přírody. Tento jev se místy vyskytuje i v románové kronice *Ve stínu modré růže*, zejména v prvních dvou svazcích této knihy. V dalších dvou dílech románové kroniky (II, III) dochází ke zhutnění děje a popisy zcela ustupují do pozadí. Důraz je kladen pouze na dějovost. Tento rys je charakteristický pro povídku *Mladá paní stará* i pro románový fragment *Pan doktor Casanova*.

Povídka *Mladá paní stará* se odlišuje od všech ostatních vydaných próz Emy Destinnové eliminací dialogů, jež jsou oproti tomu základem románového fragmentu *Pan doktor Casanova*.

10 Souhrnná charakteristika prozaické tvorby Emy Destinnové

Ve všech prozaických dílech se Ema Destinnová věnuje lásce v nejrůznějších podobách.

Ve většině próz je tato láska tragická, nekonvenční, a hrdinové ji následují s jistou svéhlavostí i s ideály, jež někteří z nich později opět ztrácejí, zatímco u jiných přetrvávají až do konce jejich života.

U románové kroniky *Ve stínu modré růže* autorka z jednotlivých kratších prozaických vyprávění poskládala pestrou mozaiku, v níž zachytila milostný cit hrdinů od jejich dětství a mládí po zralost a konec života. V tomto díle jednoznačně převažuje láska tragická.

Kratší prozaické útvary, tedy povídky *Stromy zrazené lásky* a *Mladá paní stará*, oproti tomu obsahují pouze jediný ústřední příběh s milostnou tematikou, jeden tragický a druhý se šťastným koncem.

Románový fragment *Pan doktor Casanova* se svým pojetím lásky nikterak neodlišuje od jejích ostatních próz, je též plný tragiky i citové beznaděje a odhaluje nemorálnost divadelního prostředí. Zároveň však tímto dílem Destinnová dokazuje, že i lidé „od divadla“ ve svém nitru touží po opravdovém citu a nejsou tudíž tak bezcharakterní, jak se o nich v době jejího života soudilo.

Všechna její prozaická díla též spojuje autorčina snaha o pravdivé vylíčení jednotlivých příběhů dle pravidel realismu s důrazem na psychologii jednotlivých postav.

11 Závěr

Ema Destiniová se řadí mezi nejvýznamnější české pěvkyně. Mnoho let žila na výsluní slávy a byla zvána na královské slavnosti. Její koncerty navštěvovaly nejvyšší vrstvy obyvatelstva mnoha zemí. Podle ní byly nazývány i nové modely v Paříži. I přes tento úspěch však zůstala odhodlanou a statečnou vlastenkou, jež velmi milovala a obdivovala rodnou zemi i vesnickou přírodu.

Své lásky k vlasti se nikdy nevzdala, ani v cizině či za 1. světové války a dokonce ani v období křivd, kterých se jí u nás dostalo. Snažila se stále být vlasti co nejvíce prospěšná.

A právě obdiv k české přírodě i zdejším obyvatelům se velmi projevuje v románové kronice *Ve stínu modré růže*, v níž prokázala, že je velmi vnímavou a soustředěnou pozorovatelkou i znalkyní lidských povah a zkušenou psycholožkou.

Tato románová kronika i její ostatní literární díla dosvědčují, že byla nejen nadanou pěvkyní, ale zároveň též talentovanou spisovatelkou.

Přibližně ve stejném období, kdy psala Ema Destiniová svůj román – *Ve stínu modré růže*, tvořily svá literární díla Růžena Svobodová²⁵ a Božena Benešová²⁶. Přestože žily obě spisovatelky ve stejném období jako Ema Destiniová, jejich osud, životy i knihy se odlišují pohledem na okolní svět a částečně i pojetím hrdiny.

---

²⁵ Růžena Svobodová (rozená Čápková, 10.7.1868, 1.1. 1920). Od svých šesti let žila v Praze, studovala na klášterní škole a v roce 1890 se provdala za básníka a prozaika F.X.Svobodu. Seznámila se s řadou pražských umělců, mezi nejvýznamnější patřil F.X.Šalda, H. Kvapilová, B. Benešová, M. Pujmanová atd. Před první světovou válkou dosti cestovala, navštívila Itálii, Francii, Jugoslávii. Během první světové války pracovala v dobročinných spolcích. Nejznámějším jejím dílem je kniha povídek – Černí myslivci (1908).

²⁶ Božena Benešová (1873 – 1936) se narodila 30.11. 1873 v Novém Jičíně. Studovala vyšší školu v Olomouci. Provdala se za železničního úředníka v Napajedlech. Protože vyrůstala v maloměstské společnosti, ve své literární tvorbě se věnovala především kritice této společnosti. Její povídky zachycují spíše tragické osudy dívek, které prochází procesem poznání života a jeho deziluzí (*Myšky* (1916), *Kruté mládí* (1917), *Tiché dívky* (1922)). K vrcholům jejího prozaického díla patří povídka Don Pablo, Don Pedro a Věra Lukášová (1936) o myšlenkách a zrání mladé dívky, ovlivněné necitelností pana Lába, jehož bychom dnešní terminologií označili patrně za pedofila. Jedná se zde o střet dětského světa s krutým světem dospělých.

Ema Destinová, snad proto, že procestovala téměř celý kulturní svět a žila převážně na jevištích neznámějších světových scén, si vytvořila trochu jiný, modernější náhled na svět a zklamání i rozčarování, jímž později prošla, se odrazilo v charakterech jejích postav.

12 Seznam použité literatury

Primární literatura:

DESTINNOVÁ, Ema. *Ve stínu modré růže I.-III.* Praha: Evropský literární klub, 2002.

DESTINNOVÁ, EMA. *Pan doktor Casanova.* Praha: Vyšehrad, 1988.

Sekundární literatura:

BAJEROVÁ, Marie. *O Emě Destinnové.* Praha: Vyšehrad, 1979.

HOLZKNECHT, V ; TRITA, B. *Ema Destinnová.* Praha: Panton, 1981.

HOSTOMSKÁ, Anna. *Opera, průvodce operní tvorbou.* Praha: 1955

Kolektiv autorů. *Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století.* Praha: Československý spisovatel, 1982.

Kolektiv autorů. *Lexikon české literatury.* Praha: Academia, 2000.

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele.* Úvaly: MME, 2007.

PLEVKA, Bohumil. *Z posledních dopisů Emy Destinnové.* Teplice: Dům kultury v Teplicích, 1987.

POSPÍŠIL, Miloslav. *Velké srdce.* Praha: Supraphon, 1980.

PROCHÁZKA, B; FÜRBAACH, F. *Ema Destinnová a její jihočeské sídlo.* Třeboň: Carpio, 1999.

Příspěvky ve sbornících:

VEJRYCH, R ; BORECKÝ, J. *Literatura. Topičův sborník literární a umělecký.* Praha: 1925. Ročník XII. s.481.

Seriálové publikace:

Václav Brtník: *Literatura, Venkov*, č. 303, ročník XX, 1925, 31.12., s. 2

Václav Brtník: *Literatura, Venkov*, č. 83, ročník XX, 1925, 8.4., s. 2

J.Obr: *Literatura, Zvon*, č. 30, ročník XXVI, 1926, 8.4., s. 418

Kolektiv autorů: *Ema Destinnová spisovatelkou, Národní osvobození – pražské vydání*, ročník I, č. 270, 1924, 31.10., s. 8

13 Resumé

Ema Destinová (1878 – 1930) byla nejen významnou operní pěvkyní 20. století, ale i velmi talentovanou spisovatelkou. Je autorkou velkého množství textů. Napsala mnoho divadelních her, dvě povídky, dvě sbírky básní, jeden románový fragment i velmi rozsáhlou románovou kroniku.

Je autorkou divadelních her *Rahel*, *Tůně*, *U cíle*, *Pod praporem umění*, *Dvojí hřích*, *Nadarmo* a *Kruh měsíců*.

Těž napsala básnické sbírky *Sturm und Ruhe* a *Der galante Abbe*.

Zdařilé jsou i dvě povídky, *Stromy zrazené lásky* a *Mladá paní stará*. *Stromy zrazené lásky* vyprávějí o tragické lásce a povídka *Mladá paní stará* vypráví o nešťastném manželství.

Pan doktor Casanova je románový fragment z divadelního prostředí a popisuje pěvecké začátky Emy Destinové.

Její nejvýznamnějším dílem je čtyřdílná románová kronika *Ve stínu modré růže*. Tato kronika má 1307 stran a pojednává o životě šlechtického rodu Lombardiů, který sídlil na zámku ve Stráži nad Nežárkou. Ema Destinová v této kronice popsala velké množství lidských charakterů a snažila se co nejlépe vystihnout psychologii jednotlivých postav. Tato románová kronika má tragický konec.

V této práci jsem se zaměřila na prozaickou tvorbu této autorky, jelikož její stěžejní díla jsou prozaická.

Velké množství informací o této pěvkyni a její tvorbě je možné získat na zámku ve Stráži nad Nežárkou, dále v Národním muzeu v Praze a v muzeu na zámku v Jindřichově Hradci.

14 Summary

Emmy Destinn (1878 – 1930) was one of the greatest dramatic sopranos of the twentieth century. She sang with many stars in the most prestigious opera houses such as London's Covent Garden, Berlin's Hofoper and New York's Metropolitan.

But she was also a very talented writer. She wrote a lot of texts – theatre plays, storys, poems, one novel and a very large novel-cronicle.

From the dramatics pieces we can get in *Rahel, Tunc, U cile, Pod praporem umeni, Dvoji hrich, Nadarmo* and *Kruh mesicu*.

A very nice are her poems *Sturm und Ruhe* and *Der galante Abbe*.

She wrote two intersting storys named *Stromy zrazene lasky* and *Mlada pani stara*. *Stromy zrazene lasky* is about a tragical love. And the story *Mlada pani stara* is about a tragical marriage.

Pan doktor Casanova is a very interesting novel from the theatre world and it is a autobiogoraphy from start of her musical career.

She also wrote a very intersting large novel-cornicle named *Ve stinu modre ruze*. This creation has four volumes and it has 1307 pages. This creation is about a noble family named Lombardi. This noble family lived in a chateau in Straz nad Nezarkou. The storyline is placed in this chateau. The novel-cronicle have a lot of characters. Emmy Destinn in this creation define a very large psychology characteristic of a lot of characters. This novel has a tragical end.

In this study I write only about her proses because this publications are the most important.

A lot of information about this songstress we can get in chateau Straz nad Nezarkou, in the National Museum in Prague and in chateau in Jindrichuv Hradec.

15 Klíčová slova

Ema Destinová

Románová kronika

Divadelní román

Spisovatelky na přelomu 19. a 20. století